

HZ. PEYGAMBER'E ATILAN İFTİRA: ĞARÂNİK OLAYI A SLANDER AGAINST PROPHET MUHAMMAD: THE ĞARÂNİK EVENT

İhsan ARSLAN*

Öz

Bu araştırmada Hz. Peygamber'e isnad edilen "Ğarânik Hadisesi" tarih araştırmalarına özgü metodolojik bakış açısıyla işlenmiş ve temel referans kaynağı olarak Kur'an kullanılmıştır. Bunun yanı sıra tefsir, hadis ve İslâm tarihi kaynaklarından da yararlanılmıştır. Yapılan incelemede Hz. Peygamber'i böyle bir durumla karşı karşıya getirip şeytanın vahye müdahalesini belirten rivayetleri akıl, vahiy, tarih ve bilim süzgecinden geçirilmeden kitaplarına alan İslâm bilginlerinin birinci derecede sorumlu olduğu değerlendirilmiştir. Allah'ın vahyini koruması ve Hz. Peygamber'in tebliğ karşısındaki konumundan hareketle "Ğarânik Hadisesi" İslâm'ın temelini sarsmak, Rasûlüllah'ın tebliğ hususundaki masumiyetine gölge düşürmek ve vahyi tartışılır hale getirmek için art niyetli kişi/kişiler tarafından kurgulandığı/inşâ edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Vahiy, Kur'an, Hz. Peygamber, Tebliğ.

Abstract

In this study, the so-called Ğarânik event was processed with a methodological point of view specific to historical studies and the Qur'an was used as the basic reference source. Besides, tafsir, hadith and Islamic history sources were also utilized. It is concluded that Islamic scholars who took the narratives indicating satanic interference by confronting Prophet Muhammad with such an incident to their books without resorting to the filters of mystery, revelation, history and science were found to be primarily responsible. As a result of this study it is understood that the Ğarânik event was fictionalised/made up by evil-minded person (s) in order to shake the foundations of Islam and bring prophet's innocence on announcement into disrepute and finally make the revelation questionable considering God's protection on his revelation and the status of Prophet Muhammad on announcement.

Keywords: Revelation, Qur'an, Prophet Muhammad, Announcement.

Giriş

Sözlükte Ğarânik; "beyaz su kuşu, kuğu, turna; beyaz tenli genç ve güzel kız" anlamlarına gelen Ğurnûk (Ğurnîk) kelimesinin çoğuludur (İbn Manzûr, 1990: X, 286-288). İbn Kelbî ve Yâkût el-Hamevî'nin belirttiklerine göre Kureyş kabilesi mensupları putlarının Allah'ın kızları olduğuna inanır ve Kabe'yi tavaf ederken, "Lât, Uzzâ ve diğer üçüncüsü olan Menât hürmetine! Çünkü bu üçü yüce kuğulardır ve şüphesiz şefaatleri umulan varlıklardır" diyerek onları yüksekte uçan kuşlara benzetirlerdi (İbn Kelbî, 2016: 55; Yâkut el-Hamevî, 1990: IV, 131). İslâm literatüründe Ğarânik kelimesi, Hz. Peygamber'in müşriklerin gönlünü İslâm'a ısındırmayı arzu ettiği bir sırada, şeytanın telkiniyle vahye Allah kelamı olmayan bazı sözler karıştırdığını ve daha sonra Cebrâil'in ikazıyla bu yanlış düzelttiğini iddia eden rivayetler münasebetiyle kullanılmış ve daha çok Necm sûresiyle (53/19-20) Hac sûresindeki (22/52-54) âyetlerin nâzil oluşuna ilişkin tartışmalara konu olmuştur (Cerrahoğlu, 1996: XIII, 361).

Hz. Peygamber İslâm'ı tebliğ etmeye başlayınca Mekkeli müşriklerin inanç sistemini eleştirerek, bu sistemin temelini oluşturan putlara tapmalarını eleştiriyor, kınıyor ve onların hiçbir güce sahip olmadıklarını sesli bir şekilde belirtiyordu. Allah Rasûlü'nün bu tavrı, sistemin savunuculuğunu yapan Mekkelilerle Müslümanların arasını açmış ve onların başta Rasûlüllah olmak üzere Müslümanlara eziyet etmelerine sebep olmuştu. Hz. Peygamber hem onların baskı ve şiddetlerine mani olmak hem de iki taraf arasında iyi ilişkilerin oluşması için yalnız başına kaldığı bir zamanda: "Keşke Allah bana onların nefretine sebep olacak bir şeyler indirmese" şeklinde bir temennide bulundu. Bir gün Hz. Peygamber, Kabe'nin etrafında bulunan müşriklerin oturup eğlendikleri meclisine oturdu. Bu esnada Yüce Allah, Necm sûresini indirdi ve Allah Rasûlü de orada bulunanlara gelen vahyi okumaya başladı ve: "Lât'ı, Uzzâ'yı ve diğer üçüncüsü olan Menât'ı gördünüz mü?" (Necm: 53/19-20). âyetine gelince şeytan, Cebrâil suretine girerek: (Mâtürîdî, 2004: III, 379) "تلك الغرانيق العلى وان شفاعتهن لترتجى" "Bunlar yüce turnalardır/kuğulardır. Onların şefaatleri umulur" cümlesini Hz. Peygamber'in diline attı (Dahhâk, 2009: II, 595; Mukâtil b. Süleymân, 2003: II, 387; İbn Sa'd, 1990: I, 160; Taberi, 2010: VIII, 233; Cessâs, 1993: III, 363-364; Zemahşerî, 2009: III, 161; İbnü'l-Arabî, t.y: III, 303; İbnü'l-Cevzî, 2009: V, 322; Endelüsî, 1983: VI, 381; Suyûtî, 2010: IV, 661; Kastallânî, 1990: XI, 116; Ebû Suûd, 2010: VI, 41; Geniş bilgi için bkz. Hatemi, 1989: 7-159;

* Doç. Dr., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslâm Tarihi Öğretim Üyesi, ihsanarslan70@hotmail.com

Rushdie, 1989: 14-472) Allah Rasûlü sûrenin tamamını okuduktan sonra secde etti, orada bulunanlar da onunla birlikte secde ettiler. Hatta yaşlılığından dolayı secde edemeyen Velid b. Muğîre de yerden aldığı toprağı alnına götürerek secde etti (İbn Sa'd, 1990:I, 160; Taberî, 1997: I, 550-551; Kurtubî, 2010: VI, 394). Böyle secde eden kişinin Ebû Uhayha Saîd b. Âs olduğu da belirtilmektedir (İbn Sa'd, 1990:I, 160; Kurtubî, 2010: VI, 394). Buhârî, bu şekilde secde eden kişinin Ümeyye b. Halef olduğunu belirtmektedir (Buhârî, 1992: Tefsir, 53; Kurtubî, 2010: VI, 394). Secde olayı; bi'setin beşinci yılı Ramazan ayında gerçekleşti (İbn Sa'd, 1990:I, 160).

Hiz. Peygamber'in, paganist sistemin putlarını övmesinden dolayı Mekkeli müşrikler: "Bizler de Allah'ın hayat verdiğini, öldürdüğünü, yarattığını ve rızık verdiğini biliyoruz. Fakat ilahlarımız Allah katında bizler için şefa'at ediyorlar. Sen, ilahlarımızın hakkını teslim ettiğine göre artık seninle beraberiz" diyerek hoşnutluklarını belirttiler (İbn Sa'd, 1990:I, 160-161). İbn İshâk'ın rivayetine göre Hiz. Peygamber üç putun adlarının geçtiği âyetleri okuyunca müminler tasdik ettiler, ancak şeytanın seçili sözlerini duyanlar: "Vallahi biz, onlara bizleri Allah'a yaklaştırmaları için ibadet ediyoruz" diyerek ibadet gerekçelerini ortaya koydular (İbn İshâk, 1980: 157).

Onların bu şekilde konuşmaları Allah Rasûlü'ne dokundu. Hiz. Peygamber bu duygular içerisinde evine gitti, akşam olunca da Cebrâil kendisine geldi ve sûreyi kendisine okudu. Bunun üzerine Cebrâil: "Bu iki kelimeyi sana getirdim mi?" deyince Hiz. Peygamber de: "Allah'ın bana vahyetmediğini söyledim" diyerek üzüldü. Bunun üzerine: "وَإِنْ كَانُوا لَيُفْتَنُونَكَ عَنْ الَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ لِتَفْتَرِيَ عَلَيْنَا غَيْرَهُ وَإِذَا لَا تَخْذُوكَ خَلِيلًا" "Onlar, sana vahyettiğimizden başkasını bize karşı uydurman için az kalsın seni ondan şaşırtacaklardı. (Eğer böyle yapabilselerdi) işte o zaman seni dost edinirlerdi." (İsrâ: 17/73) âyetini indirdi (İbn Sa'd, 1990:I, 160-161). Taberî'nin rivayetine göre ise; Hiz. Peygamber onların putlarını öven sözleri söyleyince onlar: "Muhammed bizim ilahlarımızı en güzel bir şekilde övdü" diyerek memnun olduklarını ifade ettiler. Bunun üzerine Cebrâil gelerek: "Ya Muhammed! Sen ne yaptın? Sen, insanlara Allah'tan getirmediğim şeyleri söyledin." (Taberî, 1997: I, 551). Hiz. Peygamber olanlardan haberdar olunca: "Ben, Allah'ın vahyetmediği şeyi söyledim" diyerek çok hüznüldü ve Allah'tan çok korktu. Bunun üzerine Allah Rasûlü'nü teselli etmek amacıyla: "لَا إِذَا تَمَنَّى الْقَى الشَّيْطَانُ فِي أَمْنِيَّتِهِ وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ وَلَا نَبِيٍّ إِنْ سَمِعْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَسَمِعْتُمْ مِنْ شَيْءٍ مَا يَلْقَى الشَّيْطَانُ ثُمَّ يُحْكِمُ اللَّهُ آيَاتِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ" "Senden önce hiçbir resûl ve nebî göndermedik ki, bir şey temenni ettiği zaman, şeytan onun bu temennisine dair vesvese vermiş olmasın. Ama Allah, şeytanın vesvesesini giderir. Sonra Allah, âyetlerini sağlamaştırır. Allah, hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir" (Hac: 22/52) âyeti nâzil oldu (İbn İshâk, 1980: 157-158; Taberî, 1997: I, 551; Hocaoglu, 2015: 103-107). Bu âyette geçen "أَمَانِي" kelimesi okumayı bilip, yazmayı bilmediği anlamına gelmektedir (Buhârî, 1992: Tefsir, 22/1). "Ümniyye" kelimesi ise temenni ve kıraat anlamında kullanılmıştır. Âyeti kıraat anlamında alanlar "هُمُ أَمِيُونَ لَا يَعْلَمُونَ الْكِتَابَ إِلَّا أَمَانِيًّا وَمَا" (Bunların bir de ümmî takımı vardır, Kitabı (Tevrat'ı) bilmezler. Onların bütün bildikleri bir sürü kuruntulardır) (Bkara: 2/78) âyetini delil olarak kullanmışlardır. Buradaki "emâni" kelimesi; "kıraat" demektir. Zira "ümmî"; Kur'an okumayı bilmez, o, sadece okuduğu zaman onun kıraat edildiğini anlar. Nitekim Hassân b. Sâbit: "Gecenin başında Allah'ın kitabını okudu, sonundaysa kaderlerin kazası (ölüm) ile karşılaştı" şiirinde bu kelimeyi okuma anlamında kullanmıştır (Râzî, 1999: VIII, 238). Buhârî'nin, İbn Abbâs'tan rivayetine göre "temennâ" kelimesi konuşma anlamına gelmektedir. Ayrıca bu kelimeye "okuma" anlamının da verildiğini belirtmektedir (Buhârî, 1992: tefsir, 22/1; Kurtubî, 2010: VI, 392). "Ümniyye" kelimesini "okuma" anlamında alanlar, Garânik Kıssasını kabul ederler. Ancak bir kısmı, Kur'an dışı sözleri söyleyenin Peygamber olduğunu söylerken, bir kısmı da Kur'an dışı sözleri söyleyenin şeytan olduğunu, fakat muhatapların Peygamberin söylediğini zannettiklerini belirtirler (Şimşek, 1993: 159; Şimşek, 2012: V, 121). Âyette geçen kelime sözlük anlamı olan "temenni" anlamında kullanılmıştır. Zaten kelimenin sözlük anlamında kullanılmadığını söyleyebilmek için, buna dair kesin bir karinenin bulunması gerekir. Nitekim "okuma" anlamında kullanıldığına dair delil olarak ileri sürdükleri: "وَمِنْهُمْ أَمِيُونَ لَا يَعْلَمُونَ الْكِتَابَ إِلَّا أَمَانِيًّا" kelimesinin de okuma anlamında kullanıldığı şüphelidir (Şimşek, 1993: 159-160; Şimşek, 2012: V, 121). Çünkü Zemahşerî kelimeye "temenni" anlamını verdikten sonra kelimenin "uydurma yalanlar" ve okuma anlamında kullanıldığını belirtmektedir (Zemahşerî, 2009: III, 162). İfade üslubundan da anlaşıldığı gibi Zemahşerî, birinci anlamı yani "temenni" anlamını tercih etmektedir. Kaldı ki, bu âyette okuma anlamında kullanılmış olduğunu kabul etsek bile bu kökten türetilmiş kelimelerin kullanıldığı âyetlerin büyük çoğunluğunda bu kelimeler temenni anlamında kullanılmışlardır (Şimşek, 1993: 159-160; Şimşek, 2012: V, 121). İbn Abbâs "ümniyye" kelimesini: "Her Peygamber'in arzusu, ümmetin Müslüman olmasıdır" şeklinde açıklayarak kelimeyi temenni anlamında kullanmıştır (Suyûtî, 2010: IV, 661; Bakara: 2/95; Âl-i İmrân: 3/143; Nisâ: 4/32, 123; Kasas: 28/82; Cuma: 62/7).

Bu olaydan sonra Mekkeli müşriklerin İslâm'a girdiği haberi etrafa ve özellikle de Habeşistan'a hicret eden Müslümanlara ulaştı (İbn İshâk, 1980: 157; İbn Sa'd, 1990:I, 161; Taberî, 1997: I, 551). Onlar da: "Artık vatanımız olan Mekke yaşanılacak yer durumuna geldi, burada kalmamıza gerek yok" diyerek bazı Müslümanlar geri döndüler, ancak olayın öyle olmadığı anlaşılınca da Abdullah b. Mesud dışındakiler eman alarak veya

gizli bir şekilde vatanlarına girmek zorunda kaldılar. Bu olay; bisetin beşinci yılı Şevvâl ayında meydana geldi (İbn Sa'd, 1990:I, 161; Taberî, 1997: I, 551).

Habeşistan'a hicret eden Müslümanların vatanları olan Mekke'ye dönmelerinin iki sebebi olduğu belirtilmektedir: 1- Hz. Ömer'in İslâm'a girmesinin Müslümanlar üzerinde olumlu etki meydana getirmesi, bunun Habeşistan'a Müslümanların güçlendiği, baskı ve şiddetin yerini güvenli bir ortama bıraktığı ve Müslümanların rahat bir şekilde inançlarının gereklerini yerine getirdikleri şeklinde algılanması. 2- Habeşistan kralı Necâşî'nin dini algısının (müsamahasının) gereği olarak ülkesine hicret eden Müslümanlara iyi davranmasından dolayı kendine karşı bir isyanın çıkması (Heykel, 2009: 142).

İslâm tarihinde ilk olarak bu olayı kitabına alan müellif İbn İshâk'tır. Fakat o: "*Şeytan bu iki cümleyi her müşriğe öğretti ve onlar da bunu söylediler*" ifadesiyle bu olayın şeytanın bir vesvesesi olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca İbn İshâk'ın rivayetinde "*garânîk*" kelimesi geçmemektedir (İbn İshâk, 1980: 157). İbn İshâk'ın öğrencisi olan İbn Hişâm, Hz. Peygamber'in hayatıyla ilgili yazmış olduğu hacimli eserinde Habeşistan'a giden Müslümanların Mekkeliler'in İslâmiyeti kabul ettiklerine dair haber almaları üzerine vatanlarına döndüklerini, fakat Mekke'ye geldiklerinde haberin asılsız olduğunu öğrendiklerini, şehre eman ile veya gizli bir şekilde girdiklerini belirtir, ancak Garânîk Olayı'ndan bahsetmez (İbn Hişâm,t.y.: I-II, 364). Bu olayı hicri III. asırda ayrıntılı bir şekilde Muhammed b. Ömer el-Vâkıdî'den rivayet eden Muhammed b. Sa'd'dır (İbn Sa'd, 1990:I, 160-161). Daha sonraki dönemlerde yazılan tefsir ve siyer tarzı kitaplarda bu olaya vurgu yapılmıştır. Özellikle de İsrâ, Hac ve Necm sûrelerinin ilgili âyetlerinin yorumlarında konu üzerinde hassasiyetle durulmaktadır (İsrâ: 17/73-75; Necm: 53/19-20). Ancak sahih hadis kitaplarında "*garânîk*" diye bilinen olaydan hiç bahsedilmez, sadece Necm sûresinde secde âyetinden dolayı Hz. Peygamber'in secde ettiği, onunla birlikte bütün müşriklerin, hatta bütün insanların ve cinlerin secde ettiği, ancak Ümeyye b. Halef'in yerden aldığı bir avuç toprak veya çakıl taşı ile secdeyi yerine getirdiği rivayet edilmektedir (Ahmed b. Hanbel, 1992, I, 388; Dârimî, 1992, Salât, 160; Tirmizî, 1992, Cumua, 51; Buhârî, 1992: Tefsiru'l-Kur'ân, 53; Müslim, 1992: Mesâcid, 105.).

İslâm'ın temelini dinamit koyan, Hz. Peygamber'in tebliğ konusundaki masumiyetine gölge düşüren, vahiy hakkında tereddüt ve şüphe uyandıran Garânîk Kıssası, gerçekleştiği iddia edilen dönemde gerek Müslümanlar gerekse de müşrikler arasında hiçbir olumlu veya olumsuz etki meydana getirmemiştir. Çünkü bu hadisenin meydana gelmesi durumunda her iki tarafın derinden sarsılması gerekirken, o anda yaşanmış ve gündem oluşturmadan zihinlerden silinmiştir. Daha sonra kaleme alınan eserlere bakıldığında hadisenin önemli sonuçlarının olduğu görülmektedir. Nasıl olur da tarihi bir olayın yaşandığı dönemde hiçbir etkisinden söz edilmezken, sonraki dönemlerde önemli bir sorun haline getirilebilir? Bunun temel sebebi ise; hadiseyi eserine alan müelliflerin, olayın o dönemde yaşanıp yaşanmadığı gerçeğini, Hz. Peygamber'in tebliğ karşısındaki konumunu, vahyin içeriğini, Kur'ân'ın naslarını, İslâm'ın temel ilke ve prensiplerini, akıl ve mantık kurallarını dikkate almadan ve ilgili rivayeti eleştiri süzgecinden geçirmeden okuyucuya sunmalarındır. Aslında İslâm kültürüne giren yanlış inanç ve düşünceler böyle bir gayretin ve çabanın! sonucunda oluşmuştur. İlim adamının en önemli özelliği, kendisine kadar gelen rivayeti, önemli kriterlerden geçirdikten sonra eserine alması ve o bilgiyi okuyucularıyla paylaşması olmalıdır. Temel dinamikler ve zihin kotları dikkate alınıp süzülerek insanlara ulaştırılan bilgi, daha güvenilirdir ve art niyetli kişi/kişilerin aleyhte kullanmalarına müsait değildir. İşte bu önemli husus dikkate alınmadığı için kaynaklarda ifade edilen Garânîk Kıssası, İslâm düşmanları tarafından dinin temellerini sarsmak için en önemli olay olarak görülmüş ve mal bulmuş mağribli gibi onu dillerine pelesenk etmişlerdir. Bu sebeple İslâmî kaynaklarda bu hadiseye nasıl yaklaşıldığını araştırarak ortaya koymak, konunun daha iyi anlaşılmasına önemli derecede katkı sağlayacaktır.

A- İslâm Bilginlerinin Garânîk Olayı Hakkındaki Görüşleri

1- Garânîk Olayını Kabul Eden İslâm Bilginlerinin Değerlendirmeleri

a- İbn İshâk (151/769)

İslâm tarihinde ilk olarak bu olayı kitabına alan müellif İbn İshâk'tır. Hz. Peygamber üç putun adlarının geçtiği âyetleri okuyunca müminler tasdik ettiler, ancak şeytanın seçili sözlerini duyanlar: "*Vallahi biz, onlara bizleri Allah'a yaklaştırmaları için ibadet ediyoruz*" diyerek ibadet gerekçelerini ortaya koydular (İbn İshâk, 1980: 157). Fakat o: "*Şeytan bu iki cümleyi her müşriğe öğretti ve onlar da bunu söylediler*" ifadesiyle bu olayın şeytanın bir vesvesesi olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca İbn İshâk'ın rivayetinde "*garânîk*" kelimesi geçmemektedir (İbn İshâk, 1980: 157). Ancak İbn İshâk, Cebrâil'in Hz. Peygamber'e gelerek: "*Sen, Allah katından sana getirmedığım şeyleri insanlara okudun*" diyerek uyarıda bulunması üzerine Hz. Peygamber'in de: "*Senin söylemediğin şeyleri söyledim*" diyerek hüzünlenmesinden dolayı Allah'ın Hac

sûresinin 52. âyetini indirdiğini söylemesi (İbn İshâk, 1980: 157), onun Garânîk Olayı'nı kabul ettiğini göstermektedir.

b- İbn Sa'd (230/845)

İbn Sa'd, Hz. Peygamber'in bir gün: "Keşke müşriklerin nefretlerini çekecek vahiyler gelmeseydi" diye temennide bulunduğunu, ancak onlar Kabe'nin etrafında otururlarken Necm sûresinin geldiğini, sûrenin 19. ve 20. âyetlerini okuduktan sonra şeytanın Hz. Peygamber'in diline: "Bunlar yüce turnalardır/kuşlardır. Onların şefaatleri umulur" cümlesini attığını ve bundan dolayı da müşriklerin memnun olduğunu ve Hz. Peygamber ile birlikte secdeye gittiklerini, daha sonra Cebrâil'in gelerek Rasûlullah'a böyle bir vahiy indirmediyi belirtmesi üzerine Hz. Peygamber'in çok üzülmekten dolayı Allah'ın onu teselli etmek amacıyla İsrâ sûresinin 73. âyetini indirdiğini belirtmektedir (İbn Sa'd, 1990:I, 160-161). İbn Sa'd'ın bu şekildeki anlatım tarzı, hadisenin doğru olduğunu ortaya koymaktadır. Diğer taraftan "garânîk" kelimesi de ilk kez İbn Sa'd'ın eserinde geçmektedir.

c- Taberî (310/923)

Taberî, Garânîk Olayına hem tarihinde hem de tefsirinde yer vermektedir. Ona göre Hz. Peygamber, Necm sûresinin 19. ve 20. âyetlerini okuduktan sonra şeytan, Rasûlullah'ın diline: "Bunlar yüce turnalardır/kuşlardır. Onların şefaatleri umulur" cümlesini atmış, daha sonra da Cebrâil gelerek vahiy düzeltmiş ve Hac sûresinin 52. âyetini indirmiştir Taberî, 1997: I, 551; Taberî, 2010: VIII, 233-235). Taberî, Garânîk Kıssasını anlatırken çelişkili ifadeler kullanmasına rağmen, rivayetleri eleştiriye tabi tutmaz. Aksine kullandığı üslup, olayın doğruluğunu gözler önüne sermektedir.

d- Beyhakî (458/1066)

Hz. Peygamber Necm sûresinin ilgili âyetlerini okurken "garânîk" kelimesinin içerisinde geçtiği cümleyi söylememiş, ancak şeytan böyle bir cümleyi ortaya atmış ve bu cümle Mekke'de bulunan müşriklerin kalbine yerleşmiş, dillerinde dolaşır hale gelmiştir. Bu cümleyi Rasûlullah'ın söylediğini düşünen müşrikler: "Muhammed, ilk dinine ve kavminin dinine döndü" diyerek sevinçlerini ortaya koymuşlardır. Hz. Peygamber süreyi bitirip secde edince orada bulunan Müslüman ve müşrikler de secde etmişler, Müslümanlar ise, müşriklerin inanmadıkları halde secde etmelerine şaşırılmışlardır. Müşrikler, Hz. Peygamber'e ve ashâbına şeytanın ilka ettiği şeyden dolayı mutlu olmuşlar ve ilahlarını yüceltmek için secde etmişlerdir. Bu olay, Habeşistan'a Mekkeliler'in Müslüman olduğu ve onların Hz. Peygamber ile birlikte oldukları şeklinde ulaşmıştır. Böylece Allah Garânîk ile ilgili sözlerin şeytanın uydurması olduğunu açıklamak ve âyetlerini sağlamlaştırmak için hac sûresinin 52. âyetini göndermiştir (Beyhakî, 1988: II, 287-288). Beyhakî bu rivayetinde Hz. Peygamber'in: "Bunlar yüce turnalardır. Onların şefaatleri umulur" cümlesini söylemediğini, onu şeytanın söylediğini belirtir, ancak Allah'ın âyetlerini sağlamlaştırmak için şeytanın, Hz. Peygamber'in kalbine ilka ettiği şeyi iptal ettiğini ifade ederek şeytanın, Rasûlullah'a etki ettiğini kabul etmektedir.

e- Beğavî (516/1122)

Müfessirlerin çoğunluğuna göre Hz. Peygamber, Necm sûresinin ilgili âyetlerini okurken temennisine uygun olarak şeytanın ilka etmiş olduğu "Bunlar yüce turnalardır. Onların şefaatleri umulur" cümlesini okumuştur. Çünkü Hz. Peygamber, kavminin Müslüman olmamasına üzüldüğü için putların eleştirilmesine yönelik vahyin gelmesini arzu etmiyordu. Bu sebeple şeytan, Hz. Peygamber'in arzusuna uygun bir şekilde putları öven cümleyi Rasûlullah'ın diline sokuşturdu. Ayrıca Beğavî, Katâde'den Hz. Peygamber'in uyukladığı bir sırada bu sözleri sarf ettiğini nakletmektedir. Bununla birlikte Beğavî, pek çok kişi, bu hadisenin yanılma ve unutmaya şeklinde şeytanın, Rasûlullah'a etki ettiği görüşünde olduğunu belirttikten sonra Hz. Peygamber'in yaşadığı bu hadiseyi fitne ve mihne olarak değerlendirerek: "Allah, kullarını dilediği şekilde imtihana tabi tutar" şeklinde açıklamaya çalışmaktadır (Beğavî, 1987: III, 346-348). Allah'ın, peygamberini yanlış anlamaya gelebilecek şekilde imtihana tabi tutması imkânsızdır. Çünkü yapılan yanlışlık Allah'ın müdahalesiyle meydana gelmektedir. Yani Allah bilerek mesajın yanlış anlaşılmasına sebep olmaktadır. Halbuki mesajın ve peygamberin bu şekilde itibarsızlaştırılmasına Allah müsaade etmez. Ayrıca mesaj, arı, duru, sade, net ifadelerle ve muhatapların anlayacağı şekilde tebliğ edilmelidir. İşte âyetleri açıklamak için karşılaşılan bir rivayet tenkit süzgecinden geçirilmeden aktarırsa, böyle garipliklerin ortaya çıkması gayet normaldir.

f- Zemahşerî (538/1144)

Hz. Peygamber, Necm sûresinin 19. ve 20. âyetlerini okuduktan sonra şeytan, Rasûlullah'ın temennisine uygun olarak: "Bunlar yüce turnalardır. Onların şefaatleri umulur" cümlesini onun diline sokuşturdu ve Allah Rasûlü'nün lisanı bu cümleyi, yanılma ve yanlışlık içerisinde söyledi. Hz. Peygamber'in yaşadığı bu hadise Allah tarafından bir imtihan vesilesidir. Bu olay, münafıkların şüphesini arttırırken

müminlerin ise, nurunu ve imanını arttırmıştır (Zemahşerî, 2009: III, 161; Kurtubî, 2010: VI, 394). Tebliğ konusunda peygamberler yanlışlık yapmaktan uzaktırlar. Çünkü onların yapacağı her hangi bir yanlışlık tebliğin özüne ve dinin temeline önemli ölçüde zarar verecektir. Bu açıdan âyeti açıklamak için yapılan değerlendirmeler, inandırıcılıktan oldukça uzaktır.

g- İbn Teymiye (728/1328)

İbn Teymiye'ye göre peygamberin vahiyleri tebliğ ederken Allah'ın sonradan düzeltmesi şartına bağlı olarak hataya düşmesi mümkündür. Nitekim Selef alimleri garânikle ilgili rivayeti doğru kabul ederek nakletmişlerdir. Bu hadiseyi, Garânik metnini Hz. Peygamber'in telaffuz etmeyip şeytanın uydurduğu ve müşriklere telkin ettiği şeklinde yorumlamak mümkün değildir. Çünkü Hac sûresinin 52. âyeti bu olaya işaret etmektedir. Garânik rivayeti kabul edilmediği takdirde şeytanın araya karıştırdığı sözlerin Allah tarafından neshedildiğini belirten bu âyete tutarlı bir anlam vermek mümkün olmaz. Âyetteki "temennâ" ve "ümniyye" kelimelerine "şahsi tasavvur ve arzu" manası vermek de meseleyi çözmez. Zira nefsin insana telkin ettiği arzu ortaya çıkmadıkça bunun neshedilmesinden bahsedilemez. Ayrıca Hz. Peygamber'in insanlara vahiy olarak tebliğ ettiği bazı âyetlerin daha sonra neshedildiğinin yine vahiyyle açıklanması, onun ilâhî gözetim altında bulunduğunu ve dolayısıyla güvenilir bir kişi olduğunu güçlü bir şekilde ortaya koymaktadır. Garânik Olayının meydana gelmesi, Rasûlüllah'ın ismet sıfatıyla çelişmez ve hadise imtihan için gerçekleşmiştir. Bazı alimler bu hadiseye delilsiz bir şekilde karşı çıkmışlardır. Ancak olayla ilgili rivayetler hem tefsir hem de hadis kitaplarında yer aldığından dolayı karşı çıkmak mümkün değildir (İbn Teymiye, t.y.: X, 291-292; Şimşek, 1993: 149; Şimşek, 2012: .V, 95; Cerrahoğlu, 1996: XIII, 362). Kaynaklarda yer alan o kadar efsanevî, menkıbevî, mucizevî ve masalımsı olaylar var ki, bu mantıkla onların da kabul edilmesi gerekmektedir. Böyle bir yaklaşım tarzı, beraberinde pek çok sorun üretecektir. Âyetleri, Kur'ân bütünlüğünden soyutlayarak açıklamaya çalışmak, verilen mesajın anlaşılmasına engeldir.

h- İbn Kesîr (774/1373)

İbn Kesîr, Hz. Peygamber'in Müslümanların ve müşriklerin bulunduğu bir ortamda Necm sûresini okuduktan sonra secdeye gittiğini ve orada bulunanların da onunla birlikte secdeye gittiğini rivayet ettikten sonra müfessirlerin çoğunluğuna göre Hac sûresinin 52. âyetinin sebab-i nüzulünün bu hadise olduğunu belirtmektedir. Bununla birlikte İbn Kesîr, müfessirlerin Garânik Olayını zikrettiklerini, kendisinin ise, garânik hadisesini yerli yerine koyamayan kimselerin dinlememeleri için anlatmaktan uzak durduğunu belirtmesine rağmen sahih hadis kitaplarında rivayet edildiği için (Ahmed b. Hanbel, 1992: I, 388; Buhârî, 1992: Tefsîr, 53; Müslim, 1992: Mesâcid, 105) bir aslının olduğunu belirtmektedir (İbn Kesîr, 1994: III, 138). İbn Kesîr, Garânik Kıssasını anlatmaktan kaçındığı için doğru olmadığını düşünmekte, fakat sahih olarak belirtilen kaynaklarda geçtiği için gerçek olabileceğini vurgulamaktadır. Ancak sahih kaynaklarda geçtiği için Kur'ân perspektifinden uzaklaşarak hadiseyi kabul etmek, tutarlı bir bakış açısı değildir. Sadece bir olayın sahih kaynaklarda geçmesini, akıl ve mantık kurallarını devre dışı bırakarak, kabul etmenin yeter şartı olarak görmenin pek çok soruna kapı aralayacağı muhakkaktır.

i-İbn Hacer (850/1447)

Said b. Cübeyr'in rivayeti hariç bu konudaki rivayetlerin tamamı ya zayıf ya da munkatî'dir. Bununla birlikte kıssanın birçok tarikten rivayet edilmiş olması, hadisenin gerçekleştiğini göstermektedir. Ayrıca kıssanın rivayet edildiği iki mürsel tarik vardır, bu iki rivayetin senetlerindeki raviler, Buhârî ve Müslim'in şartlarına uygundur. Bu iki tarikten biri, Taberî'nin Yunus b. Yezîd ve onun da İbn Şihâb'tan rivayet ettiği tariktir. İkincisi ise, yine Taberî'nin Mu'temir b. Süleyman ve Hammâd b. Selîme'den naklettiği rivayettir (İbn Hacer, t.y.: III, 439). Netice olarak İbn Hacer rivayetlerin ya zayıf ya da munkatî' senetlerle geldiğini, sadece Saîd b. Cübeyr'den gelen rivayetle mürsel diğer iki tarikten gelen iki rivayeti ciddiye almakta ve böylece üç rivayeti, bir konuyla ilgili varid olmuş çok rivayet kabul ederek olayın vuku bulduğunu savunmaktadır (Şimşek, 1993: 149; Şimşek, 2012: .V, 95-96).

j-Kastallânî (923/1518)

Hz. Peygamber Mekke'de Necm sûresinin 19. ve 20. âyetlerini okuduktan sonra şeytan: "Bunlar yüce turnalardır. Onların şefaati umulur" cümlesini Rasûlüllah'ın diline soktu. Bundan dolayı müşrikler de: "Muhammed bundan önce ilahlarımızı hayırla anmadı" diyerek Müslümanlarla birlikte secdeye gittiler. Bunun üzerine Yüce Allah, Hac sûresinin 52. âyetini indirdi. Kastallânî bu hadiseyi anlattıktan sonra bu rivayetin zayıf ve munkatî' olduğunu belirtmesine rağmen pek çok sened ile geldiğinden dolayı bir aslının olduğunu belirtmektedir. Bununla birlikte o, mürsel iki senedin Buhârî'nin sahih şartlarına uyduğunu ifade etmektedir. Mürseli delil kabul eden veya etmeyen kişilerin görüşlerini desteklemek için iki mürsel senedi delil olarak kullanabileceği değerlendirilmesinde bulunmaktadır. Rivayete göre şeytan, Hz. Peygamber'in sustuğu bir esnada onun sesini taklit ederek bu sözü söylemiştir. Bundan dolayı da Rasûlüllah'a yakın

olanlar da bu sözü, Allah Rasûlü'nün söylediğini zannetmişlerdir (Kastallânî, 1990: XI, 116). Hz. Peygamber'in sustuğu bir esnada şeytanın onun sesini taklit ederek vahye müdahale edip insanları yanıltma gücü varsa, tebliğ hususunda Hz. Peygamber'in masumiyeti ve vahyin güvenilirliği tehdit altında olmaz mı? Şeytan bir defa da olsa, bu şekilde vahye ilavelerde bulunmuşsa, böyle olayların devamı gelmez mi? Halbuki kaynaklarda benzeri olaylar yer almamıştır. O halde Kastallânî'nin görüşleri doğruluktan uzaktır.

k- Âlûsî (1270/1854)

Âlûsî, İbrahim Kûrânî'nin konu hakkındaki şu değerlendirmesini aktarmaktadır: “Şeytan’ın salih kullar üzerinde her hangi bir otoritesi yoktur. Yani onun din hususunda karışıklığa sebebiyet vermesi uygun değildir. Hz. Peygamber’in ismet sıfatına sahip olduğu hususunda icma bulunmaktadır. Ancak bunun dışındaki konularda Allah Rasûlü korunmuş değildir. Garânîk hadisesi şeytanın ikinci tür bir müdahalesiyle gerçekleşmiş olup Resûl-i Ekrem’i eğitime hikmetine bağlıdır. İlâhî irade bütün insanların iman etmesini murat etmediği halde Hz. Peygamber bunu istemek suretiyle yanlış bir kanaate sahip olmuş, Allah da onu eğitmek amacıyla şeytan tarafından yanıltılmasına imkân vermiş ve böylece hatasını düzeltip onu eğitmiştir.” (Âlûsî, 2005: VII, 226-227; Cerrahoğlu, 1996: XIII, 361-362) Hz. Peygamber’in temennisi, bütün insanlığın doğru yolda bulunması içindir. Onun yapmış olduğu bir hatadan dolayı şeytanın vahye müdahalesine imkân tanıyarak dinin temelini sarsmak doğru olmaz. Kaldı ki, bu temenni içerisinde her hangi bir olumsuzluk bulunmadığı için Allah’ın uyarısına gerek yoktur. Hem Hz. Peygamber’in ismet sıfatına sahip olduğunu söylemek hem de şeytanın vahye ilavelerde bulunduğunu belirtmek, ciddi bir çelişkidir. Bir peygamber vahiy konusunda korunmayacaksa, hangi konuda korunacaktır.

l-Ferîd Vecdî

Ferîd Vecdî, Resûl-i Ekrem’in vahyi nuranî bir varlık olan melek vasıtasıyla aldığını, aynı şekilde ruhanî bir varlık olduğundan şeytanın vesvesesini vahiyle karıştırabileceğini ve hemen arkasından bunun Allah tarafından kaldırılacağını söyleyerek Garânîk hadisesinin mümkün olduğunu belirtmektedir (Ertuğrul, 1928: 45-46). Şeytanın en temel özelliklerinden birisi; insanlara kötülük yapmaları için vesvese vermesidir. Şeytan aslı görevini yerine getirmek amacıyla beşer özellikleri taşıyan peygambere insan olması açısından vesvese verebilir, ancak tebliğ konusunda böyle bir şeyin yaşanması mümkün değildir. Mamafih melek ile şeytanın aynı özden yaratılması, şeytanın meleğin işine karışmasını gerektirmez. Ayrıca bir peygamber kendisine gelen melek mi, şeytan mı olup olmadığını ayırt etme yeteneğine sahiptir. Bu sebeple şeytanın, vahiy meleğinin kılığına girerek Hz. Peygamber’e vahiy getirmesi muhaldir.

m- Muhammed Hamidullah

Rasûlüllah Kabe önünde Kur’ân’ın 53. süresini okuyarak namaz kılmaktayken tam şu ‘âyetlere’ gelince bir olay meydana geldi: “Eh işte görüyor musunuz şu Lât ve Uzzâ’yı ve şu diğer üçüncüyü, Menât’ı? Acaba bunlar gerçekten ulu tanrılar mı? Onların araya girip şefaatte bulunmalarından ümitoâr olunur mu?” Müslüman müfessirler, umumiyetle sonuncu iki âyetin asla Hz. Peygamber tarafından okunan âyetler arasında bulunmadığını ve fakat şeytanın araya girip bu ikisini, sadece putperestler tarafından işitilecek şekilde okuduğunu ifade ederler. Hatta şeytanî metnin Rasûlüllah’ın okuduğu kısımda bulunduğu farz edilse bile, bu izah meseleyi çözmüş olmamaktadır (Hamidullah, 1993: I, 110).

Öyle anlaşılıyor ki bu âyetler, bilinip tanınıyordu ve şehir halkından biri, son iki âyeti sual şeklinde okumayı gerektiren bir sual takısını asıl metin ihtiva etmediğinden şeytanî bir düşünce ile sual vurgusu ve ifadesiyle değil de, icâbî olarak yüksek sesle okumuştur. Orada hazır bulunan putperestler, Muhammed’in kendi tanrıları lehine bir imtiyaz tanıdığı zehabına kapıldılar, bundan çok memnun oldular ve hatta öyle ki Hz. Peygamber, o sırada kılmakta olduğu namazın secdesine vardığında onlar da Kabe’nin önünde secdeye kapandılar. Allah Rasûlü arkada olan bitenden habersiz kalmış ve fakat bu yanlış anlamayı bir yumuşama havası takip etmiştir. Bunun yankıları da tâ Habeşistan’a kadar varmış ve bazı mültecilerin yurtlarına geri gelmelerine dahi tesirli olmuştur. Bu arada var zannedilen hayal dağılıp gitmiş, Hz. Peygamber olayları büyük bir üzüntü ile karşılamış ve gelen yeni bir vahiyle durum düzeltilmiş, bu yeniler, iki manaya gelebilen âyetlerin yerini almıştır (Hamidullah, 1993: I, 110). Tebliğ süresince putları yeren, onların faydasının ve zararının olmadığını söyleyen bir peygamber nasıl olur da, onlardan övgüyle bahseder! Böyle bir yaklaşım, Rasûlüllah’ın gönderiliş amacına terstir. Ayrıca Kur’ân bütünlüğü içerisinde şirk düzeni eleştirilirken, o düzenin en önemli yapı taşlarından olan putların övülmesi gerçekten garipsenecek bir durumdur. Böyle bir gayretle hem Allah’a hem de Hz. Peygamber’e çirkin bir iftira atarak bir an bile olsa paganist sistemi meşrulaştırmaya çalışmak asla doğru bir davranış değildir. Müdekkik ve muhakkik bir ilim adamı İslâm’ın temelini dinamit koyan ve bilimsel ölçütler karşısında duramayan bir hadiseyi hangi gerekçeyle olursa olsun, meşrulaştırma çabası içerisinde olmamalıdır.

n- William Montgomery Watt

Müslüman kamuoyu tarafından oldukça ilgi gören Watt'ın en önemli özelliği, müsteşriklerden farklı olarak İslâm'a eğilirken kendine göre olabildiğince tarafsız davranmaya gayret etmesi ve her şeyden önce İslâmî değerlere saygılı bir üslup çerçevesinde yaklaşmasıdır. Ancak aynı yaklaşım ve eğilimi Garânîk Kıssasında göstermekten uzak bir portre çizerek hadiseyi kabul bağlamında şunları söylemektedir: *"Bu, garip ve şaşkıncu bir hikayedir. Tek tanrıcılığın en uzlaşmaz peygamberi çok tanrıcılığı teşvik ediyor gibi görünmektedir. Hikaye o kadar gariptir ki, özünün gerçek olması gerekir. Birinin böyle bir hikayeyi uydurması ve büyük bir Müslüman kitlesinin de bunu kabul etmesi imkânsızdır. Denildiğine göre Muhammed İslâmlığı zengin tüccarlar için kabul edilebilir hale getirmeyi çok istiyordu Bunun üzerine şeytan araya cümlecikler sıkıştırdı, Muhammed de bunların kimden geldiğini fark edemedi. Bu hikayeyi ister kabul edelim ister etmeyelim -bunda gerçeğin bir payı var gibi gözükmemektedir- kesin olan şey, Muhammed'in şeytanî âyetleri, Kur'ân âyetleri olarak okumuş, sonradan da bunları düzelten ikinci şekli vermiş olmasıdır."* (Watt, 1963: 66-67). Aynı yazar *"Hz. Muhammed'in Mekke'si"* adlı eserinde Garânîk Kıssası'nın gerçekleştiğini şu cümleleriyle ortaya koymaya çalışmaktadır: *"Kıssayla ilgili söylenmesi gereken ilk şey, bu olayın düpedüz bir düzmece olamayacağıdır. Hz. Muhammed bir dereceye kadar sonra şeytan kökenli olması nedeniyle reddedilen âyetleri Kur'ân'ın parçası olarak okumuş olmalıdır. Hz. Muhammed hakkında böyle bir hikayeyi hiçbir Müslüman uyduramazdı ve hiçbir saygıdeğer Müslüman âlim de bu hikayenin doğruluğuna tam anlamıyla ikna olmadan bunu bir gayr-ı müslimden almış olamaz. Bugün Müslümanlar rivayeti reddetme eğilimindedirler; çünkü bu, onların idealleştirdikleri Hz. Muhammed tasviri ile çelişmektedir. Oysa, bu olay Hz. Muhammed'in "kendileri gibi bir beşer" (Fussilet: 41/6) olduğunun delili olarak kabul edilebilirdi."* (Watt, 1995: 152). Bir müsteşriğin kaleminden bu tarz yazıların çıkması bizleri şaşkıncıdır. Çünkü nesnellikten yoksun olanlar gerçeklikten uzak, fakat İslâmî kaynaklarda geçen bir konuyu kendi ideolojileri doğrultusunda kullanmaktan asla geri durmazlar. Onlara bu malzemeyi verenler, kendilerine gelen rivayetleri *"hâtibu'l-leyl"* gibi gece karanlığında ormanda eğrisini doğrusunu, sağlamını çürüğünü, faydalı olanı olmayanı ayırt etmeden odun toplayan kişinin yaptığı gibi- araştırmadan ve eleştiri süzgecinden geçirmeden eserlerine alan kişi/kişilerdir. Bu tarz rivayetleri eserlerine alan bilginler daha hassas davransalardı, bugün pek çok sorun gündeme taşınmazdı. Bu sebeple ilim adamları nesnel davranarak ve objektif olarak insanları gereksiz konularla meşgul etmekten uzak durmalıdırlar ve bu ilkedden asla ödün vermemelidirler.

2- Garânîk Hadisesini Kabul Edenlerin Ortak Noktaları

- a- Olay Mekke'de meydana gelmiştir.
- b- Olaya konu olan sûre, Necm sûresidir.
- c- Sûrede Lât, Uzzâ ve Menât putlarının adı geçmektedir.
- d- Adı geçen putlar müşriklerin tanrıçalarıdır.
- e- Hz. Peygamber, müşriklerin İslâm'a girmesini istediği için putları eleştiren vahyin gelmemesini istemektedir.
- f- Hadise, Hz. Peygamber Necm sûresinin 19. ve 20. âyetlerini okuduktan sonra yaşanmıştır.
- g- Putların adının geçtiği âyetlerden sonra şeytan araya girerek: *"Bunlar yüce turnalardır. Şefaatleri umulur"* cümlesini Hz. Peygamber'in diline sokuşturmuştur.
- h- Hz. Peygamber Necm sûresini okuduktan sonra Müslümanlarla birlikte secdeye gitmiştir.
- i- Orada bulunan müşrikler de: *"Artık Muhammed ile aramızda her hangi bir sorun kalmadı"* diyerek secdeye gitmişlerdir. Secdeye gidemeyecek kadar zayıf olanlar da yerden bir avuç toprak alarak secde etmeye çalışmışlardır.
- j- Hz. Peygamber akşam olup evine gidince Cebrâil'in bildirmesiyle olaydan haberdar olmuş ve: *"Bana vahyedilmeyen bir şeyi söyledim"* diyerek çok üzülmüştür.
- k- Yüce Allah, peygamberini teselli etmek için Hac sûresinin 52. âyetini indirmiştir.
- l- Müşriklerin, Hz. Peygamber ile secdeye gitmeleri, Habeşistan'a: *"Onlar Müslüman oldu"* şeklinde ulaşmıştır. Bundan dolayı da bazıları Mekke'ye dönmüşler, fakat olayın öyle olmadığı daha sonra anlaşılmıştır.
- m- Bu hadise pek çok kanaldan geldiği için bir aslı bulunmamaktadır.
- n- Yüce Allah, peygamberini eğitmek ve imtihana tâbi tutmak için böyle bir yola başvurmuştur.
- o- Yüce Allah, şeytanın vesveselerinden Rasûlü'nü korumuş ve yanlış anlaşılmanın önüne geçmiştir.

3- Garânîk Olayını Kabul Etmeyen İslâm Bilginlerinin Değerlendirmeleri

a- Cessâs (370/981)

Hiz. Peygamber Necm sûresinin 19. ve 20. âyetlerini okuduktan sonra şeytan: *"Bunlar yüce turnalardır. Şefaatleri umulur."* cümlesini Hiz. Peygamber'in diline sokuşturdu. Şeytanın ilkası konusunda İslâm bilginleri farklı görüşler ortaya koymuşlardır. Bazıları, Hiz. Peygamber bu süreyi okuyunca daha önce eleştirdiği ve yediği putların adını zikretti. Bazıları da, Hiz. Peygamber, Necm sûresinin 19. âyetini okuduktan sonra: *"Bunlar yüce turnalardır"* cümlesini söyledi. Bu hadise, Mescid-i Haram'da Kureyş'ten büyük bir topluluğun olduğu esnada gerçekleşti. Uzak bir yerde bulunan bir grup müşrik: *"Muhammed ilahlarımızı övdü"* diyerek bu sözü Hiz. Peygamber'in söylediğini zannettiler. Böylece Allah, onların bu sözlerinin geçersiz olduğunu bildirerek Rasûl'ün onu söylemediğini bildirdi. O halde bu cümleyi, Hiz. Peygamber'in sözüne sokuşturan müşrik olan ins şeytanlarından biridir. Şeytan bu sözü, peygamberin tilaveti esnasında söylemiştir. Yine bazıları şu âyeti delil göstererek *"Hani şeytan onlara yaptıklarını süslemiş ve, "Bu gün artık insanlardan size galip gelecek (kimse) yok, mutlaka ben de size yardımcıyım."* demişti. Fakat iki taraf (savaş alanında) yüz yüze gelince (şeytan), gerisin geriye dönüp, *"Ben sizden uzağım. Çünkü ben sizin görmediğiniz şeyler (melekler) görüyorum. Ben Allah'tan korkarım. Allah, cezası çetin olandır"* demişti." (Enfâl: 8/48). Bu olayın gerçekleşebileceğini belirttikten sonra Dâru'n-Nedve'de şeytanın Necidli bir şeyh suretinde gelerek toplantıya katıldığını ve Bedir Savaşı öncesinde de Sürekâ b. Mâlik suretinde geldiğini ifade ederek bunun mümkün olabileceğini belirtmektedir. Hatta bu olayın sehven olduğu ve kısa bir süre sonra Allah'ın Rasûl'ü'nü uyardığı belirtilmektedir. Cessâs bu hadise hakkındaki görüşleri açıkladıktan sonra şöyle bir değerlendirmede bulunarak olayın gerçekleşmesinin mümkün olmadığını açıklamaktadır: *"Hiz. Peygamber'in böyle bir şeyi söylemesi mümkün değildir. O, Kur'ân-ı Kerîm'i okurken şeytan sözünü veya başka her hangi bir sözü sehven de olsa ona/Kur'ân'a katması mümkün değildir."* Görüşünü net bir şekilde açıklayan Cessâs, Hasan el-Basrî'den de şöyle bir rivayet aktarmaktadır: Hiz. Peygamber putların zikredildiği âyeti okuduktan sonra müşriklere dönerek: *"Size göre bu putlar yüce turnalar gibidir ve şefaatleri umulur, öyle mi?!"* diyerek putları eleştirmiştir (Cessâs, 1993: III, 363-364).

b- Kâdî İbnü'l-Arabî (543/1149)

Kâdî Ebû Bekir İbnü'l-Arabî Garânîk Kıssasını özetledikten sonra bu hadisenin olamayacağını on madde çerçevesinde şu gerekçelerle reddetmektedir:

1- Allah, Peygamber'e meleği gönderirken, onda gelenin melek olduğuna dair bir bilgi yaratır. Böylece Peygamber melek ile başkasını birbirinden ayırt eder. Peygamber kendisine gelenin melek olup olmadığını bilmiyorsa, kendisine gelen vahyin Allah katından olduğunu kesin olarak söyleyemez ve biz de onun Allah tarafından olduğunu kesin olarak bilemeyiz. Eğer şeytan vahyin arasına girebiliyorsa, hiçbir âyete güven kalmaz.

2- Allah, Peygamberini küfürden ve şirkten korumuştur. Bu konuda Müslümanlar arasında icma vardır. Hem fiil hem de inanç bakımından Peygamber bu tür şeylerden uzaktır. Peygamber'in fiillerinde isyan söz konusu olmazken, itikat açısından küfür olan bir şey nasıl ona nispet edilebilir?

3- Allah, Peygamberine kendisini tanıtmış, onu deliller konusunda haberdar etmiş, kendisine göklerin ve yerin melekûtunu göstermiş ve geçmiş peygamberlerin durumlarını ona öğretmiştir. Böyle biri, şeytanın oyununa gelerek onun söylediklerini Allah'ın sözleriymiş gibi tebliğ eder mi?

4- Hiz. Peygamber bu rivayetlerde belirtildiği gibi kavmiyle sohbet etmeyi, vahyin kendisine gelmesine tercih etmesi mümkün değildir. Çünkü Allah'tan gelen vahiy, peygamberin beden ve kalbine hayat verirdi. Yalnızlığında vahiyde teselli buluyordu. En büyük arzusu oydu. Şu veya bu şekilde başka bir şeyi vahye tercih etmesi düşünülemez.

5- Hiz. Peygamber'in, şeytanın telkinlerini kabul etmesi, şeytanla meleği birbirine karıştırmayı, tevhidle küfrü birbirinden ayırt edememesi mümkün değildir. Gece-gündüz gelen vahiy, bu putların cansız şeyler olduklarını, duyma ve görmelerinin söz konusu olmadıklarını, insanlara her hangi bir zarar veya yararlarının dokunmayacağını anlatıyordu. Böyle olduğu halde Hiz. Peygamber'in: *"Onlar yüce turnalardır, şefaatleri umulur"* demesi mümkün müdür? Rivayetler bununla da yetinmiyor, akşam Cebrâil gelinceye kadar Rasûlüllah'ın ne söylediğinin anlamını bilmediğini ve Cebrâil de bu sözleri cahilce tekrar ettiğini anlatıyor. Hiçbir akıl sahibi böyle bir şeyi kabul edemez.

6- Rivayetlerin anlattığına göre Hiz. Peygamber, şeytanın telkinlerini Kur'ân'a katmasından dolayı üzülmüş, bunun üzerine *"Onlar, sana vahyettiğimizden başkasını bize karşı uydurman için az kalsın seni ondan şaşırırtacaklardı. (Eğer böyle yapabilselerdi) işte o zaman seni dost edinirlerdi"* (İsrâ: 17/73) âyeti inmiştir. Bu durum rivayetleri uyduranların cahilliğini gösterir. Çünkü bu âyet, bir şeyin olmasını değil, *"neredeyse olacağını, fakat olmadığını"* anlatır. Âyet, neredeyse Hiz. Peygamber'i kendisine vahyedilenden uzaklaştıracaklardı, fakat bunu gerçekleştiremediler, diyor. Eğer bunu becerebilmiş olsalardı, Rasûlüllah'ı Kur'ân'dan başkasını Allah'a nispet etmekle müfteri durumuna düşürmüş olacaklardı.

7- Hz. Peygamber iftira etmedi. Eğer fitnelerine kapılmış ve iftira etmiş olsaydı, onu dost edineceklerdi.

8- Allah: “Eğer sana sebat vermemiş olsaydık, az kalsın onlara biraz meylededecektin” (İsrâ: 17/74) buyuruyor. Böylece Hz. Peygamber’e sebat verdiğini, tevhid ve ma’rifeti kalbine yerleştirdiğini ve onu koruduğunu haber veriyor. Onu korumayıp kendi haline terk etseydi, belki arzularına boyun eğerd. Bu sebeple âyet, Rasûlüllah’ın ismetini/korunmuş olduğunu ve kendisine nispet edilen olumsuzluklardan uzak olduğunu belirtmektedir.

9- Hac sûresinin 52. âyeti ininceye kadar Hz. Peygamber’in kederlenip hüznünlendiği meselesine gelince, az da olsa şeytanın her başarısı Peygamber’i üzer.

10- كَيْمًا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ وَلَا نَبِيٍّ إِلَّا إِذَا تَمَنَّى أَلْقَى الشَّيْطَانُ فِي أُمْنِيَّتِهِ فَيَنْسَخُ اللَّهُ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ ثُمَّ يُحْكِمُ اللَّهُ آيَاتِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ خ-
“Senden önce hiçbir resûl ve nebî göndermedik ki, bir şey temenni ettiği zaman, şeytan onun bu temennisine dair vesvese vermiş olmasın. Ama Allah, şeytanın vesvesesini giderir. Sonra Allah, âyetlerini sağlamlaştırır. Allah, hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir” (Hac: 22/52) âyeti görüşümüzün doğruluğuna bir delildir. Allah bu âyetiyle peygamberleri konusundaki şöyle bir sünnetini haber vermektedir: “Peygamberler, Allah’tan bir söz naklettiklerinde şeytan kendi nefisinden o söze ilavelerde bulunur.” Hz. Peygamber Kur’ân okuduğunda kelimeleri tane tane okur ve âyetlerin durak yerlerinde uzunca dururdu. الكُمُ الذُّكْرُ وَلَهُ الْأُنثَى وَمَنَاةَ الثَّالِثَةَ الْأُخْرَى ifadesi ile arasında o uzun durmalardan birini yapmış ve şeytan, sesini Rasûlüllah’ın sesine benzeterek demiş, müşriklerle kalplerinde hastalık bulunan basireti az olan bazı kimseler bu sözü söyleyenin Hz. Peygamber’in kendisi olduğunu sanmış ve onunla birlikte secdeye gitmişlerdir. Kendilerine ilim ve iman verilmiş olanlar ise Kur’ân ile Kur’ân olmayarı birbirlerine karıştırmamışlardır (İbnü’l-Arabî, t.y.: III, 303-307; (Şimşek, 1993: 150; Şimşek, 2012: .V, 97-99).

c- Kâdî İyâz (544/1150)

Kâdî İyâz Garânîk Olayını anlattıktan sonra bunun gerçekleşmesinin mümkün olamayacağını şu delillerle ispatlamaya çalışmaktadır:

1- Bu hadise, sahih hadis ehli tarafından rivayet edilmemiştir.

2- Bu olay, sahih ve muttasıl bir senetle rivayet edilmemiştir.

3- Olayı sahâbeye kadar ulaşan bir senetle rivayet eden Şu’be’dir. O da “Zannedersem o sırada Hz. Peygamber Mekke’de idi” diyerek kendisinin de şüphe ettiğini belirtmiştir. Bu hadisenin senedi şöyledir: Hz. Peygamber → Abdullah b. Abbâs → Saîd b. Cübeyr → Ebû Bişr el-Becelî → Şu’be.

4- Bu ve bunun gibi hadiselerle müfessirlerle, doğru olup olmadığını araştırmadan kitaplarında yer veren tarihçiler itibar etmişlerdir.

5- Rivayetler arasında çelişkiler bulunmaktadır. Bu açıdan kısasa, nakil yönünden de zayıftır. Çünkü bu hadise;

a- Hz. Peygamber bu âyetleri namazda iken okudu.

b- Bu sûre nazil olduğu zaman Allah Rasûlü kavmi ile toplantı halindeydi. Âyetleri bu esnada okudu.

c- Hz. Peygamber bu âyetleri uyuklarken okudu.

d- Hz. Peygamber bu sözleri sehven söyledi.

e- Hz. Peygamber bu sûreyi Cebrâil’e tekrar okurken Cebrâil ona: “Ben sana bu âyetleri getirmedim” dedi.

f- Şeytan bu âyetleri Hz. Peygamber’e telkin etti. O da bunları okudu. Bu durum Rasûlüllah’a ulaşınca: “Vallahi, bana böyle bir şey indirilmedi” dedi, şeklinde farklı şekillerde rivayet edilmiştir.

6- Anlam yönünden de doğru değildir. Ümmet, Hz. Peygamber’in ismeti konusunda icma etmiş ve onu bu tür aşağılıklardan tenzih etmiştir.

7- Allah’tan başka ilahların övülmesi hakkında vahiy indirilmesini isteyen kimsenin temennisi, küfürdür. Cebrâil’in kendisini uyarınca kadar da Allah Rasûlü’nün Kur’ân’dan olmayan bir şeyi söylemesi de mümkün değildir. Hz. Peygamber’in bilerek veya yanılarak böyle bir talepte bulunması da küfürdür.

8- Hz. Peygamber’in âyet olmayan bir sözü kendiliğinden âyet diye söylemesi olacak şey değildir ve böyle bir davranış da küfürdür. Çünkü Rasûlüllah bunlardan korunmuştur.

9- “Onlar, sana vahyettiğimizden başkasını bize karşı uydurman için az kalsın seni ondan şaşırtacaklardı. (Eğer böyle yapabilselerdi) işte o zaman seni dost edinirlerdi. Eğer biz sana sebat vermiş olmasaydık, az kalsın onlara biraz meylededecektin.” (İsrâ: 17/73-74) Bu iki âyet onların naklettikleri haberi reddetmektedir. Çünkü Allah, az kalsın fitneye düşüreceklerini, eğer sebat vermemiş olsaydı, neredeyse onlara meyletmiş olacağını

bildirmiştir. Bu âyetlerin içeriği şudur: Allah, peygamberini İslâm düşmanlarının iftiralarından korumuş ve onlara en ufak bir meyil göstermemesi için ona sebat vermiştir.

10- Şu âyetlere göre bu olayın olması mümkün değildir. "Eğer (Peygamber) bize isnat ederek bazı sözler uydurmuş olsaydı, mutlaka onu kudretimizle yakalardık. Sonra da onun şah damarını mutlaka keserdik." (Hâkka: 69/44-46).

"İşte o zaman sana, hayatın da, ölümün de katmerli acılarını tattırırız. Sonra bize karşı kendine hiçbir yardımcı bulamazdın." (İsrâ: 17/75).

11- Eğer iddia edilenler doğru olsaydı, ifadeler uyumsuz, birbirine zıt, övgü ile yergiyi birbirine karıştırmış olmazdı. Birçok Müslüman ve müşrik ileri gelenlerinin bulunduğu bir yerde gerçekleşen bir olay gizli kalmaz, Rasûlüllah'a kadar ulaşan sağlam ve güvenilir birçok senetle nakledilirdi. Din konusunda duyarlı, konuşma ve anlatma yeteneğine sahip ve bu konuda oldukça ileri bir seviyede bulunan bir toplum nasıl olur da bu olayı gizli tutar.

12- Münafıklar, inatçı müşriklerin ve zayıf inançlı Müslümanların âdeti, İslâmî tebliğin ilk anında daveti kabullenmekten kaçmak, zaman zaman Müslümanların zarara uğramasına sevinmek, küçük bir zorluk karşısında Rasûlüllah'ı terkedip düşman tarafına geçmektir. İnançları sağlam olmayan Müslümanların dinden döndükleri de bilinmektedir. Bu olay hakkında hiç kimseden aslen zayıf olan bu rivayetten başka nakil yoktur. Anlatılanlar doğru olsaydı, müşrikler bunu alıp Müslümanların karşısına İslâm aleyhtarlığında çok güçlü çıkar, onları zor duruma sokarlardı. Yahudiler de bunu Müslümanlara karşı büyük bir koz olarak kullanırlardı.

13- Eğer Hz. Peygamber'e isnat edilen bu çirkin olay doğru olsaydı, Müslümanlar için bundan daha büyük felaket olmaz ve inatçı kâfirler için Müslümanlar aleyhine bundan daha elverişli fırsat bulunamazdı. Gerçek şu ki, her hangi bir İslâm düşmanı müşrikten bu konuda bir haber nakledilmemiştir. Diğer taraftan her hangi bir Müslümandan da ağızdan ağıza bir haber duyulmamıştır. Dolayısıyla bütün bunlar söz konusu olayın aslının olmadığını göstermektedir. Bazı cin ve insan şeytanlarının zayıf inançlı Müslümanların zihinlerini bulandırmak için bu olayı bazı gafil hadisçilerin kafasına soktuklarında şüphe yoktur (Kâdî İyâz, t.s.: II, 132-135).

d- Fahreddin Râzî (606/1210)

Râzî, Garânîk Kıssasını anlattıktan sonra olayın asılsızlığını üç başlık altında şöyle açıklamaya çalışmaktadır:

1- Kur'ân'dan Deliller

a- "Eğer (Peygamber) bize isnat ederek bazı sözler uydurmuş olsaydı, mutlaka onu kudretimizle yakalardık. Sonra da onun şah damarını mutlaka keserdik." (Hâkka: 69/44-46).

b- "Âyetlerimiz kendilerine apaçık birer delil olarak okunduğunda, (öldükten sonra) bize kavuşmayı ummayanlar, "Ya (bize) bundan başka bir Kur'ân getir veya onu değiştir" dediler. De ki: "Onu kendiliğimden değiştirmem benim için olacak şey değildir. Ben ancak bana vahyolunana uyarım. Eğer Rabbime isyan edecek olursam, elbette büyük bir günün azabından korkarım." (Yunus: 10/15).

c- "O, kendi hevasından konuşmaz. Kur'ân, ancak kendisine bildirilen bir vahiydir." (Necm: 53/3-4) Şayet Hz. Peygamber bu âyetin hemen peşinden: "O putlar, yüce kuğulardır" sözünü söylemiş olsaydı, o zaman Allah yalancı olurdu ki, bunu iddia eden hiçbir Müslüman yoktur.

d- "Onlar, sana vahyettiğimizden başkasını bize karşı uydurman için az kalsın seni ondan şaşırtacaklardı. (Eğer böyle yapabilselerdi) işte o zaman seni dost edinirlerdi." (İsrâ: 17/73). Bazılarına göre "kâde" fiilinin manası, iş henüz meydana gelmediği halde, o işin öyle olmasının yaklaşıverdiğini bildirmektir. Âyette bu ifade kullanıldığına göre, bu iş gerçekleşmemiştir.

e- "Eğer biz sana sebat vermiş olmasaydık, az kalsın onlara biraz meyledecektin." (İsrâ: 17/74) Bu âyette geçen (levlâ) kelimesi başka bir şeyin bulunmaması sebebiyle her hangi bir şeyin vücut bulmadığını ifade eder. Bundan dolayı bu ifade, azıcık meylin dahi bulunmadığına işaret eder.

f- "İnkâr edenler, "Kur'ân ona bir defada toptan indirilseydi ya!" dediler. Biz, Kur'ân'la senin kalbini pekiştirmek için onu böyle parça parça indirdik ve onu ağır ağır okuduk." (Furkân: 32/32).

g- "Sana Kur'ân'ı okutacağız ve sen onu unutmayacaksın." (A'lâ: 87/6).

2- Sünnetten Deliller

a- Muhammed b. İshâk b. Hüzeyme: "Bu hadise zındıkların bir uydurmasıdır" diyerek bu hususta bir kitap tasnif etti.

b- Ebû Bekir Ahmed b. Hüseyin Beyhakî: "Böyle bir hadise nakil yönünden sabit ve kesin değildir" diyerek bu hadisenin ravilerinin ta'n edilmiş kimseler olduğunu belirtti.

c- Buhârî, Hz. Peygamber'in Necm sûresini okuduğunu, orada bulunan Müslüman-müşrik, ins-cins herkesin secde ettiğini rivayet etmiş, ama onun rivayetinde garânik kıssası yer almamıştır. Bu hadis, asla garânik kıssası olmaksızın daha pek çok tarikten rivayet edilmiştir.

3- Akli Deliller

a- Hz. Peygamber'in putlara saygı duyduğunu söyleyen herkes kâfir olur. Çünkü onun en büyük gayretinin, mutlak anlamda putperestliği kaldırmak olduğu bilinmektedir.

b- Hz. Peygamber'in nübüvvetinin ilk zamanlarında, müşriklerin her durumda kendisine sataştığı bir dönemde onların baskısından ve eziyetinden emin olarak Kabe'de Kur'an okuyup namaz kılması mümkün değildir. O, ancak onların bulunmadığı gece vakti boş zamanlarda Kabe'de namaz kılabilirdi. Bu durum, zahire sarılan müfessirlerin bu açıklamasını geçersiz hale getirir.

c- Müşriklerin, Hz. Peygamber'e düşmanlıkları öyle bir aşamaya geldi ki, işin aslını araştırıp emin olmaksızın sırf bir cümleyi işitmiş olmakla yetineceklerini kabul etmek mümkün değildir. Müşrikler nezdinde Hz. Peygamber'in kendilerine muvafakat ettiği dahi henüz anlaşılmanışken, onlar nasıl olur da Rasûlüllah'ın ilahlarını yücelttiği konusunda ittifak ederek secdeye kapanmış olabilirler.

d- "Allah, şeytanın vesvesesini giderir. Sonra Allah, âyetlerini sağlamlaştırır." (Hac: 22/52). Zira Allah'ın, şeytanın ilka ettiğini peygamberden gidermek suretiyle âyetlerini sabit kılıp sağlamlaştırması, şüphenin bulunduğu bu âyetlerle neshetmesi daha kuvvetlidir. Allah, Kur'an'a vahiy olmayan şeylerin karışmaması için âyetlerini sağlamlaştırmak istediğine göre, şeytanı bundan men edip böyle bir şeye asla yaklaştırmaması gerekir.

e- Böyle bir şeyin olabileceğini söylemiş olsaydık, o zaman onun şeriatına dair güven kalkar ve her âyet hususunda da böylesi bir ihtimalin geçerli olabileceğini uygun görürdük. Ayrıca bu: "Ey Peygamber! Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan, O'nun verdiği peygamberlik görevini yerine getirmemiş olursun. Allah, seni insanlardan korur. Şüphesiz Allah, kâfirler topluluğunu hidayete erdirmeyecektir." (Mâide: 5/67) buyruğunu geçersiz kılar. Çünkü vahiy eksiltmekle ilavede bulunmak arasında hiçbir fark bulunmamaktadır. Görüşlerini bu şekilde açıklayan Râzî şöyle bir değerlendirmede bulunmaktadır: "Bütün bu açıklamalardan sonra bu kıssanın uydurulmuş olduğunu anlamış bulunuyoruz. Bazı müfessirler bu hadiseyi zikretmiştir, ancak onların sayısı tevâtür derecesine ulaşmamıştır. Haber-i vâhid ise, mütevâtür olan akli ve nakli delillere karşı duramaz." Ayrıca Râzî, Hz. Peygamber'in sehven de olsa Kur'an'da eksiltme ve arttırma yapmasının mümkün olmadığını, okuması esnasında söz konusu sözleri şeytanın veya başka birinin söylemiş olmasının da mümkün olamayacağını belirtmektedir (Râzî, 1999: VIII, 236-238; Yazır, 1979: VII, 4591-4599).

e- Ahmed Hamdi Akseki

Müellif, Garânik hikayesinin mantıksızlığını ve imkânsızlığını şu şekilde açıklamaya çalışmaktadır:

1- Bu hikayenin senedi kopuktur. Bu sebeple bu hikaye tâbiinden ileri geçmiyor. Sahâbeden bunu rivayet eden yoktur. Filhakika senedinde sahâbî olarak yalnız İbn Abbâs var ki, bu hikayenin vuku bulduğu söylenen zamanda henüz dünyaya gelmemişti; yahut iki üç yaşlarında bulunuyordu. Şu halde bunun vuku bulduğunu rivayet eden bir sahâbî yok demektir. Hatta İbn Abbâs'ın büyük bir yaşta olduğu kabul edilse bile İbn Abbâs'tan rivayet edenler, hadisçiler nazarında makbul insanlar olmadığı için yine delil almaya layık değildir. Şu halde bu olayın, tâbiin devrinden sonra uydurulmuş bir şey olduğunda şüphe kalmıyor.

2- Garânik Kıssasının doğruluğu dinin kesin gerçekleriyle taban tabana zıttır. "Tebliğde masum olmak" dinin en mühim esaslarındandır. Bu, Kur'an ve icma ile sabit olduğu gibi, "aklı selim" de böyle hükmeder. Aksi, aklen imkânsızdır. Halbuki bu hikayenin doğru olduğunu kabul etmek, bu esası yıkmak veya hiç olmazsa zayıflatmak demektir. Peygamberin masum olduğu esasını yıkmak, dini yıkmaktır. Binaenaleyh, peygamberlerin masum oluşu naklen ve aklen sabit bir hakikattir. Peygamberler Allah'tan aldıklarını tebliğ etmede masum olunca, bu gibi rezaletlerden tamamen uzak olacağına şüphe yoktur. Bu esası yıkmaya çalışan rivayetlerin -kimin tarafından olursa olsun- zerre kadar önemi olamaz.

3- Eğer rivayet olunduğu gibi böyle bir söz olsaydı, bu, ilişki ve insicamdan mahrum, birbirleriyle çelişen, bir tarafı övmeyi, diğer tarafı kötümeyi içeren, hülâsa birtakım tutarsız ve çelişik cümlelerden ibaret olur; bu kadar çelişik olan bir söz hem Hz. Peygamber'in hem orada hazır bulunan Müslüman topluluğunun hem de Kureyş'in önde gelenlerinin dikkatlerinden kaçmış olurdu. Halbuki yüzeysel dikkatlerden bile kaçma ihtimali olmayan bir şey, nasıl olur da fesahat ve belağatta o kadar yükselmiş olan dikkatlerden kaçıyor? Bu mümkün müdür?

4- Münafıklar ve inatçı müşrikler ile zayıf kalpli cahil Müslümanlar ufak bahanelerle birden bire Rasûlüllah'ın başından dağılıveriyorlardı. Rasûlüllah'a düşman olanlar en önemsiz bir meseleyi, lafetmek için sermaye edinerek Müslümanlar arasında fitne ve fesat çıkarmaya çalışırlar, zaman zaman o meseleyi

dillerine dolayarak, Müslümanları rencide edecek hareketlerde bulunurlardı. Müslümanlığını açıklamış olup da henüz kalplerinde küfür ve dinsizlik (ilhad) hastalığı olanların en ufak bir şüphe ile dinden döndükleri malumdur. Halbuki Garânik hikayesinde hiç kimse böyle bir şey nakletmemiştir. Eğer böyle bir şey olmuş olsaydı, şüphe yok ki, Kureyş müşrikleri bununla Müslümanlara hücum edecekler, Yahudiler de bunu Müslümanlar aleyhine delil olarak kullanacaklardı. Nasıl ki, “İsrâ kıssası”nda inat edip büyükenek böyle yapmışlardı. Eğer böyle bir olay olmuş olsaydı, bu beladan daha büyük bir fitne tasavvur edilemezdi. Bu olay mümkün ve var olmuş olsaydı, düşmanların fitne ve fesat çıkarmaları için bundan şiddetli bir şey tasavvur edilebilir miydi? Halbuki bu hikaye hakkında ne inatçılardan bir kelime çıktı ne de bu olay sebebiyle bir Müslümanın ağzı açıldı. Bu da gösteriyor ki, Garânik aslı esası olmayan, asılsız bir hikayedir.

5- Hz. Peygamber’in putlara saygı gösterip methettiğini söylemek açık bir küfürdür. Zorunlu olarak bilinen bir gerçektir ki, Rasûlüllah’ın en büyük gayreti, putları kaldırıp atmak, onları kötülemektir. Putlara tapmanın açık bir küfür olduğunu söylemek, bunlara tapmayı şiddetle yasaklamak, onları parçalamak göreviyle yükümlü bulunan bir kimse nasıl olur da o putları metheder? Bir taraftan kötülerken, diğer taraftan ta’zimde bulunmak hangi akıl hakkında düşünülebilir?

6- Kureyş müşriklerinin Rasûlüllah’a olan düşmanlıkları o kadar büyüktü ki, işin iç yüzüne vakıf olmaksızın bu kadarcık bir sözü okumakla yetinivermeleri mümkün değildir. Nerede kaldı ki ilahlarına ta’zim ettiğinde fikir birliği etsinler bundan -ilahlarını övdüğüne inandıklarından- dolayı onunla beraber secdeye kapansınlar? Hz. Peygamber’in muvafakatı -bundan sonra putlarını kötülemeyeceği- kendilerince anlaşılmalıydı.

7- “Allah, şeytanın telkin ettiği şeyleri iptal eder, sonra da âyetlerini sağlamlaştırır” (Hac, 22/52) âyeti bu hikayeyi yalanlamaktadır. Çünkü Allah, bu âyet ile şeytanın telkin ettiklerini iptal edip, kendi âyetlerini sağlamlaştırdığını haber veriyor. Şeytanın telkin ettiği şeyi Rasûlüllah’tan -hiç onun ağzından çıkmaksızın- giderip ortadan kaldırmak suretiyle âyetlerini sağlamlaştırması, şüphe yok ki, onun ağzından çıktıktan sonra onları iptal etmek suretiyle sağlamlaştırmasından daha kuvvetlidir. Zira ikinci durumda şüphe yine kalmaktadır. Allah, Kur’ân’dan olmayan bir şeyin Kur’ân’a benzememesi için âyetlerini sağlamlaştırmak isteyince, şeytanı işin başında bundan men etmek Rasûlüllah’a karşı böyle bir telkin ve vesveseye güç vermemesi- daha uygun değil midir? (Aksekili, 1992: 132-136)

f- Mevdudî

Mevdudî, Garânik Olayı’nı kabul etmenin mümkün olmadığını şu gerekçelerle açıklamaya çalışmaktadır:

1- Necm sûresinin 19-23. âyetleri hadisenin olmadığını göstermektedir. Âyetler arasında olduğu iddia edilen: “Sizin tanrıçalarınız çok değerli, tapılmaya layık yaratıklardır” denildikten sonra: “Enayiler, siz ne yaptığınızı biliyor musunuz? Siz bunların Allah’ın kızları olduğunu nereden çıkarıyorsunuz? Bu nasıl adalet ve insaftır ki, kendinize erkekleri ayırıyorsunuz, Allah’a kadınları bırakıyorsunuz? Gerçekte bunlar birer uydurma ve safsatadır. Bu gibi ayırımların Allah ile hiçbir ilgisi yoktur.” Bir kişi aynı konuşmasında birbirine zıt iki şeyi söyleyebilir mi? Bir an farz edelim ki, bu saçma sapan sözler akli başında olan kişinin ağzından çıkmaz ve diyelim ki şeytan, Rasûlüllah’a galip gelip ağzından bu birbirini tutmayan sözleri döktürüvermiştir! Fakat toplantıda bulunan Kureyşliler’in koskoca kalabalığı deli miydi? O kâfir ve müşrikler akıllarını mı kaçırmışlardı ki, önce kendi tanrıçalarının methini duyunca sevinçten göbek atmaya başladılar, ama bundan sonra aynı tanrıçaların mütemadiyen kötülenmesi aşağılanması ve batıl itikatlarıyla alay edilmesini tamamıyla duymazlıktan geldiler. Onlar sağır mıydı, yoksa dilsiz mi? Yoksa onlar sadece tanrıçalarının övgüsünü duydular da, sonra onların lanetlenmesini işitmediler ve hiçbir tepki göstermediler mi? Toplantının sonunda da hep birlikte secdeye gittiler. Sadece bu değil, Necm sûresinin bundan sonraki bölümlerinde ve sonuna kadar putperestlik ağır bir dille yerilmiş ve tarihten sapık ve putperest milletlerin örneği verilerek Kureyşli kâfirlerin doğru yola gelmeleri istenmiştir. Kureyşliler bütün bunları sessizlik içinde dinledikten sonra, sadece sûrenin başındaki bir cümle yüzünden “Bugün bizimle Muhammed arasındaki kavga bitti” diyebilirler miydi?

2- Garânik Kıssası ile ilişkilendirilen âyetler arasında uyumsuzluk bulunmaktadır. Hikayede bahsedilen üç sûre ve bu sûrelerin âyetleri acaba aynı sırayla mı inmiş, yoksa tarihi kayıtlar başka gerçekleri mi ortaya koymaktadırlar? Hikayede deniliyor ki, değişiklik ve ekleme Necm sûresinde olmuştur. Bu âyetlerin ve sûrenin nübüvvetten sonra beşinci yılda indiği belirtiliyor. Bundan sonra İsrâ sûresiyle Rasûlüllah’ın ikaz edildiği, Hac sûresinin 52. âyetiyle de yanlışlıkla eklenmiş olan âyetin iptal edildiği ve Hz. Peygamber’in teselli edildiği kaydedilmiştir. Şimdi ortada iki ihtimal var: Ya ekleme ve karışım olayının meydana geldiği sırada tekzip ve teselli ile âyetler inmiştir ya da bu âyetler sıra ile İsrâ ve Hac sûreleriyle birlikte inmiştir. Eğer durum düşünülen ilk ihtimal gibiyse, söz konusu iki âyet neden Necm sûresine ilave

edilmedi? Neden altı yıl beklendikten sonra İsrâ sûresi indiği zaman tekzip ve tenbih eden bu âyetler oraya bir yama gibi ekleniverdi? Sonra, niçin aynı şekilde iptal ve teselli ile ilgili âyet 2-2,5 yıl bekletildi ve Hac sûresi ininceye kadar başka bir sûreye ilave edilmedi? Kur'ân-ı Kerîm böyle mi tertip edilmiş ve toplanmıştır ki, bir zamanda inen âyetler bir hayli bekletilsin sağda ve solda unutulsun ve istenilen sûreye yamalı bohça gibi ekleniversin? Eğer yukarıda bahsedilen âyetler böyle ayrı ayrı ve bölük pörçük nâzil olmamışsa, o zaman tekzip eden âyet 6 yıl sonra ve iptal ile teselli eden âyet de 8-9 yıl sonra İsrâ ve Hac sûreleriyle mi indirilmiştir? Aradaki müddet farkı göz önünde bulundurulursa, bu âyetlerin inişinin mantıklı bir tarafı olabilir mi? Eğer bu âyetler gerçekten iddia edildiği gibi ekleme ve karışım olayıyla ilgiliyse, bunlar İsrâ ve Hac sûrelerinde ne arıyor?

3- Tefsiri yapılmakta olan bir âyetin önceki ve sonraki cümleler ile bağlantısını, fikir birliğini ve işlenen konuyu dikkate almalıyız. İsrâ sûresinin ilgili âyetlerini okuyun ve ondan önceki ve sonraki bölümlerine de bakın. Burada kullanılan ifade, üslup ve işlenen konuda 6 yıl önceki bir vak'a sebebiyle Rasûlüllah'ın azarlanmasını gerektiren her hangi bir ipucu bulunabiliyor mu? (Onlar bizim sana vahyettiğimiz ... sözleriyle başlayan bu âyetlerde Rasûlüllah'ın tekzip edildiğini veya azarlandığını gösteren bir şey de yok.) Aynı şekilde Hac sûresinin 52. âyetinden önceki ve sonraki bağlantılara ve fikir birliğine bakalım. Bu âyette hiç şöyle denildiği söylenebilir mi?: *"Ey Nebi! 9 yıl önce Kur'ân'a bir şeyler katma gibi işlediğin bir hata üzerine üzülme. Bundan önce de aynı hareketleri diğer peygamberler şeytanın tesirinde kalarak yapıyorlardı. Peygamberler bu gibi hatalar yapınca ve kendilerinden ya da şeytandan ilâhî kitaba herhangi bir şey katınca Allah onları iptal eder ve âyetlerini sağlamlaştırır."*

4- Bir rivayet veya hadis, senedi ve kaynağı her ne kadar sağlam ve kuvvetli olursa olsun, metni ve muhtevası saçma, yanlış, tutarsız ve Kur'ân-ı Kerîm'in sözleriyle tertibi, fikir birliği ve ifadeleriyle, üslubuyla çatışıyor ise, muteber ve geçerli sayılamaz. İşte bu ispatlama tarzı ve bu hususta verilen deliller şüpheli bir kişi ve tarafsız bir araştırmacıyı bile tatmin edecek ve susturacak mahiyettedirler. Bir mümine gelince, böyle bir hikaye ve olayı ilk bakışta reddeder; çünkü bunlar Kur'ân'ın bir değil, bir düzine âyetiyle çatışıyor. Bir Müslüman bu hikaye ve olayın ravilerinin şeytan tarafından kandırıldığını daha kolaylıkla kabul edebilir, ama Hz. Peygamber'in kendi nefsinin isteğiyle Kur'ân'a bir tek kelime eklemiş olduğuna inanamaz. Bir Müslüman, Rasûlüllah'ın bir an bile tevhide biraz şirk katarak kâfirleri memnun etmek istediğini, Allah'ın kâfirlerle barışması için bazı emir ve hükümler gönderdiğini düşündüğünü, vahyin kendisine şüpheli ve şaibeli bir şekilde geldiğini ve Cebrâil'in sözlerine şeytanın karışmasını kendisinin fark edemediğini düşünemez. Bu gibi zan ve düşünceler Kur'ân'ın her satır ve kelimesine büsbütün aykırıdır. Bu tür ihtimal ve iddialar Müslümanların Kur'ân-ı Kerîm'e ve Hz. Peygamber'e olan iman ve bağlılıklarıyla da ters düşüyor. Sadece senet ve kaynakların çokluğunu görerek Allah, Kur'ân ve Rasûlüllah hakkında böylesine tehlikeli, zararlı ve yaralayıcı hikaye ve olaylara inananlara pes doğrusu!

5- Bu olay Habeşistan'daki Müslüman muhacirlere: *"İslâm ile küfür arasında sulh temin edildi"* diye ulaştı. Zira görgü tanıkları müşrik ve Müslüman herkesin aynı anda secde ettiklerini görmüşlerdi. Bu söylenti öylesine yoğunlaştı ki, Habeşistan'daki Müslümanların hepsi değilse de çoğu Mekke'ye döndü. Bu olaydan sonra aradan geçen 10 yılda Kureyşliler'in secde etmesi olayı, bu secde ile ilgili Kureyşliler'in ileri sürdüğü gerekçe ve Habeşistan'daki Müslümanların yurda dönüşü, hepsi bir araya gelip gerçek bir olay şeklini aldı ve bazı mümtaz âlim, muhaddis, müfessir ve tarihçi bunu kabullenmek zorunda kaldılar. İnsan, insandır. En bilgili ve imanı kuvvetli kişi bile hataya düşebilir. Din büyüklerine büyük bir hayranlık besleyenler ise dinî coşku ve velvele yüzünden bazen hakikatlerle beraber mübalağalı hikaye ve olayları da gerçekmiş gibi kabul ediverirler. Kötü niyetli insanlar ise bu iyi, dürüst insanların sadece hata ve kötülüklerini bir yerde toplayıp bu zevât vasıtasıyla bize intikal eden hadis ve hatta Kur'ân'ın tümünün güvenilir olmayıp, hâşâ çöpe atılmaya lâyık olduğunu ispatlamaya çalışırlar (Mevdûdî, 1992: III, 252-256; Mevdûdî, 1991: III, 381-383).

g- İbn Âşûr

Bu kıssayı müşriklerin Necm sûresini dinledikten sonra secde ettiklerini bildiren sahih haberlerle birleştirmek, müeeliflerin karıştırmalarından ibarettir. Aynı şekilde bu kıssayı Hac sûresiyle birleştirmek de öyledir. Mekke'de ilk nâzil olan sûreler arasında yer alan Necm sûresi ile, bir kısmı Medine döneminin başlangıcında, bir kısmı Mekke döneminin sonlarında inen Hac sûresi arasında uzun bir zaman vardır. Ayrıca Habeşistan'a hicret eden Müslümanların bu olay sebebiyle Mekke'ye dönmelerinin de bir ilişkisi yoktur (İbn Âşur, t.y.: VII, 305-306).

h- İsmail Cerrahoğlu

Müellif, Garânik Olayını şu gerekçelerle kabul etmemektedir:

1- Garânik Olayı'ndan bahseden haberler cerh ve ta'dile tâbi tutulmaksızın ilk devirlerdeki tarih ve tefsir kitaplarının bazılarında girmiştir. Rivâyet ve isrâiliyât meftunu olan kişiler, bu haberleri bu güne kadar getirip eserlerine derç etmişlerdir. Sözlerine itimad edeceğimiz Müslüman ilim adamları, bu olayın uydurma olduğunu ispat etmişlerdir. Bu konuda gelen haberlerin lafızlarındaki ihtilaflar, rivâyetlerindeki zayıflıklar ve senetlerindeki kopukluklar sebebiyle kabule şâyân olmadığını söylemeleri, Necm sûresinin, Hz. Peygamber tarafından Müslüman ve müşriklerden teşekkül eden bir cemaate okurken, bu olayın vukuû hakkında Rasûlüllah'tan bir sözün vârid olmaması, mevcut olan haberlerin, daha o devirde henüz doğmamış olan İbn Abbâs'tan ve tâbiilerden Said b. Cübeyr'den gelmesi, haklı olarak cerh ve ta'dil üstadlarının dikkatini çekmiş ve böyle haberlerin sağlam olamayacağı kanaâtı hâsıl olmuştur. Zira, şüphe sağlamlığa mani, sıhhate münâfidir. Bu haberlerin rivâyet edildikleri mekanlar veya durumlar hakkında da ihtilaflar pek çoktur. Necm sûresinin okunması ve sonunda Müslümanlarla birlikte müşriklerin de secde ettiklerine dâir haberler, sahih hadis mecmualarına girdikleri halde Garânik Olayına ait olan cümle bu haberlerde geçmemektedir.

2- Garânik haberine ait ibarelerin, Kur'ân'dan olamayacağının delili, bu konudaki çok çeşitli ifadelerin bizzat kendileridir. Fesahât ve belâğattan yoksun bu ibareler, kendilerini uyduranlar tarafından bile lafızlarında birlik meydana getirememişlerdir. Necm sûresinin 19-20. âyetlerinden sonra Garânik ibarelerini koyacak olursak, 21-23. âyetler de nazarı itibara alınır, Kur'ân'da bir tezat ve tenakuz bulunması gerekecektir. Halbuki böyle bir şey Kur'ân için bahis konusu olamaz.

3- İslâm'ı yayma vazifesine başladığı andan son nefesine kadar Allah'ın birliği fikrini yayan ve Allah'a şirk koştuktan son derece sakınan, putlardan nefret eden, müşriklerin eza ve cefalarına rağmen, bu nefretini onların yüzlerine karşı söylemekten çekinmeyen Rasûlüllah'ın bir gün sözünü değiştirerek putlardan şefaate edileceğini söylemesi mümkün değildir. Eğer böyle bir şey hakikaten olmuş olaydı, iman edenlerden pek çoğunun irtidat etmeleri icab eder ve onun müşrik mabûdlarını methetmesi sebebiyle, Yahudi ve Hristiyanlar mutlaka ona hücum ederlerdi. Halbuki böyle bir şey asla vârid olmamıştır.

4- Bu hikayenin Hz. Peygamber ile hiçbir ilgisi yoktur. Tamamen müşrikler tarafından uydurulmuş ve onların arzularını tatmin edecek mahiyette olduğu görülmektedir. Hac sûresinin 52. âyetini açıklamak için bu hikaye zikredilir. Güya şeytan, Hz. Peygamber Necm sûresini tilavet ettiği sırada bazı ilkaatta bulunmuş, Rasûlüllah da bu sûreyi okurken Garânik lafzını ifade eden ibareleri bir vahiy mahsulü gibi okumuş. Böyle bir şey, peygamberlik vasfı ile kâbili telif olamaz. Şeytanın ilkâ etmesi, ilkâ etmek değil, ilkâ edeceği demektir. Zira şeytan yaradılışı itibariyle insanlara vesvese vererek onları doğru yoldan uzaklaştırmak ister. Ama peygamberler bu gibi ilkaattan korunmuşlardır. Peygamberin dileği tevhid akidesinin temelleşmesi, ona vahyolunan hakikatin kabul olunmasıdır. Şeytan bu temenniye karşı, insanların kalbine vesvese vererek peygambere karşı gelmek, hakikatin yayılmasına mani olmak ister. Âyetin ifade etmek istediği mana budur. Yoksa Necm sûresinde meydana geldiği rivâyet olunan bâtil olayın tamiri veya Hz. Peygamber'i teselli mahiyetinde olamaz (Cerrahoglu, 1981: XXIV, 70-72; Hizmetli, 1989: 40-58; Özel, 2004: 153-186; Tütün, 2012: 587-613; Gül, 2014, 1-36; Ebû Şehbe, 2009: I, 364-374).

i- Leone Caetani

Düşünceleri, fikirleri ve yazılarıyla İslâm'a karşıtlığı ile bilinen İtalyan müsteşrik Leon Caetani bile Garânik Kıssasını kabul eden müsteşrikler arasında özellikle Sprenger ve Muir'in görüşlerini belirterek bu hadiseyi kabul etmenin mümkün olmadığını şöyle açıklamaya çalışmaktadır: *"Kur'ân'ın yalan olduğuna dair inkârı mümkün olmayan bir delil ortaya koymak fikrine sahip olmuşlar ve Muhammed ile müşrikler arasında bir uzlaşma müzakeresi meydana geldiğine dair izler keşfetmeye çalışmışlar, hikayeyi tetkik etmeksizin kabul etmişler, bunun tarihi kıymetini hiç düşünmemişlerdir. Bu hadis, Müslümanlar tarafından kabul olunmuyor. Birçok değerli kelimacı hadisenin tarihi kıymetini kesinlikle inkâr etmişler ve bunun zındıklar tarafından uydurulduğunu iddia etmişlerdir. Yine bu hadise, hadis ehli tarafından senedi peygambere kadar ulaşmadığından sahih kabul edilmeyerek rivayet edilmemiştir. Bu hadiseye tuhaf şeyleri seven müfessirler oldukça ilgi göstermişlerdir"* diyerek bu konuyu reddeden İslâm bilginlerinin listesini ve görüşlerini verdikten sonra şu cümlelere yer vermektedir: *"Menkıbenin sahteliği hakkında bu emareler kâfi derecede kanaât tatmin edici görülmesi de hikayenin kendisi bize şüphe ve tereddüt verecek mahiyeti haizdir. Çünkü bunu uyduranlar iki büyük gayri tabiiği ve tezadı bertaraf edememişlerdir. Yalanın bacağı kısadır. Yukarıdaki hadislerin tamamı ispat ettiler ki, Muhammed ile Kureyş arasındaki ihtilaf, Kureyşlilerin düşmanlıkları karşısında Müslümanlar hicrete mecbur kalacak kadar şiddetlidir. Şimdi tetkik etmekte olduğumuz hikayeyi bize nakleden muhaddislerin sözlerine inanırsak, Müslümanlar bir kaç Kur'ân âyetini açıktan okurlarsa, oldukça şiddetli muameleye maruz kalıyorlardı. O halde Muhammed'in bütün Kureyş önünde koca bir sûreyi başından sonuna kadar okuması, Kureyşlilerin de ne söyleyeceğini bilmeden dindârâne bir şekilde kendisini dinlemeleri anlamsız olmaz mı? Kureyşlilerin şiddetle aleyhinde buldukları bir çok Kur'ân âyeti arasında gâip olan olmuş manası müphem bir iki âyeti işitir işitmez, hep birden Müslümanlar gibi namaz kılmaları ve secde etmeleri tuhaf*

değil mi? Bundan başka bu hikaye iyi düşünülmüş de değildir. Muhammed, şeytanın öğrettiği âyetleri okuyor ve bunların manalarını anlamıyor yahut başka âyet bilmiyor gibi görünmektedir. Hadis, asıl âyetlerin sonra nâzil olduğunu temin ediyor. Eğer Allah ne söyleyeceğini Muhammed'e henüz vahy etmemişse, o halde Muhammed'in okuduğu ne idi? Hadisenin haddi zatında Muhammed'in tercüme-i hâl muharrirlerinin atfettikleri ehemmiyet mevcut değildir. Çünkü Muhammed hakkında bildiğimiz şeylerin tamamı ile bir tezat teşkil eder. Böyle bir yaklaşım, Muhammed'in İslâm'ı tebliğ ederken uyguladığı tarz ve usule hiç tevâfuk etmez. Muhammed hakiki bir devlet adamıydı, kendisinde gayet ince bir fikri siyâsî vardı. İnsanlarla müzakerede, insanları idare etmede fevkalade maharet sahibiydi. Üç puta karşı ibadeti muvakkaten kabul etmek gibi kaba hataların ondan sadır olması gayri kâbilirdir. Çünkü bu hareket, geçmiş senelerin cesur çalışmalarını bir anda yıkmaya ve kendi kendisini mahvetmeye müsavi idi. Propagandasının o devresinde Muhammed henüz gayet nâmûskârâne ve samimiydi. Muhammed'in göstereceği ufaklık bir zaaftan dolayı Kureyşliler pek çok istifade ederlerdi. Ayrıca onlar, Muhammed'i bir lider olarak tanımaktan oldukça uzaktılar. Bunun için peygamberin zaafından istifade ederek gerek müşriklerin gerekse de Müslümanların karşısında Muhammed'i mahvetmeye kalkarlardı (Caetani, 1924: II, 260-266). Görüşlerini bu şekilde açıklayan İtalyan müsteşrik Leon Caetani, ön yargılardan uzak, akli ve ilmî metodlar çerçevesinde Garânik Kıssasının geçersizliğini ortaya koymaktadır.

3- Garânik Hadisesini Kabul Etmeyenlerin Ortak Noktaları

- a- Hz. Peygamber Kur'ân-ı Kerim'i okurken şeytan sözünü veya her hangi bir sözü sehven de olsa, vahye karıştırması mümkün değildir.
- b- Allah, Peygamber'e gelenin melek mi, şeytan mı olup olmadığını bilme yeteneği vermiştir.
- c- Allah, peygamberlerini şirkten ve küfürden korumuştur.
- d- Hz. Peygamber'in şirkten ve küfürden korunmuşluğu konusunda ümmet icma etmiştir.
- e- Hz. Peygamber'in fiillerinde isyan ve itikadında küfür olmaz.
- f- Allah'ın kendisine güvenerek vahyini emanet ettiği peygamber, şeytanın oyununa gelmez.
- g- Hz. Peygamber, Allah'a yalan isnadında bulunmaz.
- h- Hz. Peygamber ismet sıfatına sahiptir ve vahiy konusunda her türlü yanlışlardan korunmuştur.
- i- Konuyla ilgili olduğu rivayet edilen İsrâ sûresinin 73-75. âyetleriyle Hac sûresinin 52. âyeti Garânik Kıssasının olmadığına delalet etmektedir.
- j- Bu hadise, sahih hadis ehli tarafından sahih ve muttasıl bir senetle rivayet edilmemiştir.
- k- Bu hadise, doğruluğu araştırılmadan kitaplara alınmıştır.
- l- Rivayetler arasında çelişkiler bulunmaktadır.
- m- Bu hadise, Kur'ân'ın korunmuşluğunu belirten âyetlere aykırıdır.
- n- Bu hadise gerçekleşseydi, İslâm düşmanları bu durumu en iyi bir şekilde Müslümanların aleyhine kullanırlardı.

o- Bu hadisenin gerçekleştiğinin kabulü, vahye olan güveni sarsar.

p- Bu kıssa nakli ve akli deliller çerçevesinde uydurulmuştur.

B- Hadisenin Reddedilmesini Gerektiren Sebepler

1- Vahyin Korunmuşluğu İlkesi

a- Kur'ân'ın, Böyle Bir Durumun Meydana Gelmesine Engel Olması

1- "Eğer (Peygamber) bize isnat ederek bazı sözler uydurmuş olsaydı, mutlaka onu kudretimizle yakalardık. Sonra da onun şah damarını mutlaka keserdik." (Hâkka: 69-44-46).

2- "Âyetlerimiz kendilerine apaçık birer delil olarak okunduğunda, (öldükten sonra) bize kavuşmayı ummayanlar, "Ya (bize) bundan başka bir Kur'ân getir veya onu değiştir" dediler. De ki: "Onu kendiliğimden değiştirmem benim için olacak şey değildir. Ben ancak bana vahyolunana uyarım. Eğer Rabbime isyan edecek olursam, elbette büyük bir günün azabından korkarım." (Yunus: 10/15).

3- "O, kendi hevasından konuşmaz. Kur'ân, ancak kendisine bildirilen bir vahiydir." (Necm: 53/3-4).

4- "Onlar, sana vahyettiğimizden başkasını bize karşı uydurman için az kalsın seni ondan şaşırtacaklardı. (Eğer böyle yapabilselerdi) işte o zaman seni dost edinirlerdi. Eğer biz sana sebat vermiş olmasaydık, az kalsın onlara biraz meyledecektin. İşte o zaman sana, hayatın da, ölümün de katmerli acılarını tattırırdık. Sonra bize karşı kendine hiçbir yardımcı bulamazdın." (İsrâ: 17/73-75).

5- "İnkâr edenler, "Kur'ân ona bir defada toptan indirilseydi ya!" dediler. Biz, Kur'ân'la senin kalbini pekiştirmek için onu böyle parça parça indirdik ve onu ağır ağır okuduk." (Furkân: 32/32).

6- "Sana Kur'ân'ı okutacağız ve sen onu unutmayacaksın." (A'lâ: 87/6).

7- “Ona ne önünden ne de ardından batıl gelemiz. O, hüküm ve hikmet sahibi, övülmeye lâyık olan Allah tarafından indirilmiştir.” (Fussilet: 41/42).

8- “Şüphesiz o Zikr’i (Kur’ân’ı) biz indirdik biz! Onun koruyucusu da elbette biziz.” (Hicr: 15/9).

9- “Ey Peygamber! Rabbinden sana indirilene tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan, O’nun verdiği peygamberlik görevini yerine getirmemiş olursun. Allah, seni insanlardan korur. Şüphesiz Allah, kâfirler topluluğunu hidayete erdirmeyecektir.” (Mâide: 5/67).

b- Şeytanın, Hz. Peygamber’e Müdahale Edememesi

1- “Azgınlardan sana uyanlar dışında, kullarım üzerinde senin hiçbir hâkimiyetin yoktur.” (Hicr: 15/42).

2- “Gerçek şu ki; şeytanın, inanan ve yalnız Rablerine tevekkül eden kimseler üzerinde bir hâkimiyeti yoktur.” (Nahl: 16/99).

3- “Şeytanın hâkimiyeti, sadece onu dost edinenler ve Allah’a ortak koşanlar üzerindedir.” (nahl: 16/100).

4- “İman edenler, Allah yolunda savaşırlar. İnkâr edenler de tâğût yolunda savaşırlar. O hâlde siz, şeytanın dostlarına karşı savaşın. Şüphesiz şeytanın hilesi zayıftır.” (Nisâ: 4/76).

5- “Onu (Kur’ân’ı) şeytanlar indirmedir. Bu onların harcı değildir, buna güçleri de yetmez. Çünkü onlar, vahyi işitmekten uzak tutulmuşlardır.” (Şuarâ: 26/210-212).

c- Garânîk Olayı Kur’ân’ın Nüzûlüne İlişkin Bilgilerle Çelişmektedir

Bazı müfessirlere göre Garânîk Olayının meydana gelmesi üzerine Hac sûresinin 52. âyeti nâzil olmuştur. Halbuki Garânîk hadisesiyle irtibatlandırılan Necm sûresi Mekke döneminde, Hac sûresi Medine döneminde nâzil olmuştur ve bu iki sûrenin nüzûlü arasında altı veya sekiz yıla yakın bir zaman geçmiştir. Hz. Peygamber’i teselli etmek için indiği söylenen Hac sûresinin 52. âyetinin bu kadar uzun bir aradan sonra nâzil olması amaca uygun düşmediği gibi bu süre zarfında Garânîk metninin âyet olarak kalması da mümkün değildir (Cerrahoğlu, 1996: XIII, 364).

2- Rivâyetlerdeki Tutarsızlıklar

a- تلك الغرائيق العلى وإن شفاعتهن لترجى Cümlesindeki Çelişkiler

تلك الغرائيق العلى وإن شفاعتهن لترجى
جى شفاعتهن تر إن
يو ان شفاعتهن لترجى و انها لمع الغرائيق العلى
العلى منها الشفاعة لترجى الغرائيق تلك
و ان لهن الغرائيق العلى و ان شفاعتهن لهن التى لترجى
العلى و شفاعتهن ترتضى و مثلهن لا ينسى الغرائيق تلك
تلك اذن فى الغرائيق العلى تلك اذن شفاعة لترجى
العلى و ان شفاعتهن لترجى الغرائيق تلك
اعتهن لترجى انهن لفى الغرائيق العلى و ان شف
العلى من الشفاعة لترجى الغرائيق تلك
العلى عندها الشفاعة لترجى الغرائيق تلك
انهن الغرائيق العلى
و هي الغرائيق العلى شفاعتهن لترجى
والغرائيقه العلى تلك الشفاعة لترجى
و ان شفاعتهن لترجى و انها لمع الغرائيق العلى

(Dahhâk, 2009: II, 595; Mukâtil b. Süleymân, 2003: II, 387; İbn Sa’d, 1990: I, 160; Taberi, 2010: VIII, 233-235; Mâtürîdî, *Te’vîlâtü Ehli’s-Sünne*, III, 379; Cessâs, 1993: III, 363-364; Zemahşerî, 2009: III, 161; İbnü’l-Arabî, t.y.: III, 303-307; İbnü’l-Cevzî, 2009: V, 322; Kurtubî, 2010: VI, 394, 397; Nüveyrî, 1955: XVI, 233-234; Suyûtî, 2010: IV, 661-663; Kastallânî, 1990: XI, 116; Bursevî, 1995: VII, 223-230; Ebû Suûd, 2010: VI, 41; Aksekili, 1992: 130).

Kelimeleri bu kadar birbirini tutmayan ve bu kadar farklı şekiller arz eden şu ifadelerin hiç birinde Kur’ân’ın âyet ve kelimelerindeki fesahat ve belâğat-ı i’câzı görebilmek kâbil midir? İlmin feyziyle feyizlenmiş olan düşünen kafalar şöyle dursun, Araplar’ın diline az çok vakıf, sağlam bir edebi zevk sahibi olanlar bile bu uydurma cümlelerin ne kadar ahenksiz olduklarını fark ve ayırt etmekte güçlük çekmezler. Kur’ân’ın belâğatındaki ahenk ve düzen ile bu âdi, sıradan sözlerdeki düzensizlik, ahenksizlik göze çarpacak derecede açıktır. Diğer taraftan Necm sûresinin “ve menâte’s-Sâlisete’l-Uhrâ” âyetinden sonra bu sözleri okuyacak olursak derhal ahenk ve düzenin, insanı kaplayan o harikulâde akıcılık ve belâğatin bozulduğunu hissederiz. Bu sözler Kur’ân’dan ise, Kur’ân’ın her kelimesinde görülen belâğat, fesahat ve

i'câzdan niçin yoksundurlar? Bütün Kur'ân'ı, benzerini meydana getirmekten âciz bırakacak şekildeki bir belâğat ile meydana getiren, yalnız bu iki cümlede mi aczini ortaya koymuştur? Esasen "Garânîk" ve "Garânika" kelimelerindeki kulak tırmalayıcılık da dikkatten uzak tutulmamalıdır. Kur'ân'da "Garânîk" ve "Garânika" gibi, harfleri kulak tırmalayan hiçbir kelimeye rastlanmaz. Zaten güvenilir olmayan bu ravilerin ittifak edememeleri de bunun uydurma olduğunun delilidir (Aksekili, 1992: 130).

Rivayetler, Mürsel senedlerle rivayet edilmeleriyle birlikte bunca çelişkiyi de beraberlerinde taşıyorlarsa, bu rivayetleri din adına kabul edenleri, rivayet köleleri olarak tavsif edenlere hak vermemek mümkün değildir (Şimşek, 1993: 158; Şimşek, 2012: V, 117). Ayrıca Buhârî ve başka muhaddislerin İbn Abbâs'tan sahih ve mürsel bir senedle naklettiği bir rivayette Hz. Peygamber'in Necm sûresini okuduktan sonra secde ettiği ve orada bulunan Müslümanlarla müşriklerin secde ettikleri anlatılmakta (Ahmed b. hanbel, 1992: I, 388; Dârimî, 1992: Salât, 160; Buhârî, 1992: tefsir, 53; Müslim, 1992: Mesâcid, 105; Tirmizî, 1992: Cumua, 51), fakat sûreye Kur'ân dışı ilavelerin yapıldığı belirtilmemektedir. Eğer müşriklerin secde etmeleri putların övülmesinden dolayı olsaydı, bu husus bu rivayette de söz konusu edilirdi. Müşrikler iki sebepten dolayı secde etmiş olabilirler: Ya putların ismi sûrede zikredildiği için, Müslümanlar Allah'a secde ederken onlar da kendi putları için secde etmişlerdir. Ya da Necm sûresinin fesahat ve belâğatine kendilerini kaptırılmış ve bu eşsiz sanat karşısında secdeye gitmişlerdir. Nitekim Kur'ân'ı dinleyen müşriklerin etkisinde kaldıklarını ve Kur'ân'ı okuyup etkisinde kalmamak için Kur'ân okunduğunda yaygara kopardıkları bilinmektedir (Fussilet: 41/26). Çünkü bu, şark milletlerinde harika bir şeyle karşılaştıklarında takdir duygularını ifade etmek bakımından yaygın bir davranıştır (Şimşek, 1993: 158; Şimşek, 2012: V, 117).

Mevdudî, müşriklerin secde olayını şu şekilde değerlendirmektedir: Bütün hikaye, Hz. Peygamber'in Necm sûresini tilavet etmesi ve bunun sonunda secde edince toplantıda bulunan bütün Müslüman ve müşriklerin secde etmesinden ibarettir. Bunda, aslında hayret edilecek bir şey yoktu ve garipsenmemeliydi. Zira, evvela Kur'ân-ı Kerim'in bizatihi son derece tesirli ve büyüleyici bir üslubu vardır. Üstelik Hz. Peygamber'in mübarek ağzıyla okunmasının bu etkiyi daha da arttıracığı unutulmamalıdır. Bu iki faktörün birleşerek toplantıdakileri büyülediği ve secdeye gitmelerine sebep olduğu pek uzak bir ihtimal değildir. Zaten, bundan dolayıdır ki, Kureyşliler, Hz. Peygamber'e sihirbaz ve büyücü gibi lakablar takıyorlardı. Bundan sonra öyle sanılıyor ki, Kureyşliler bu bir anlık dalgınlıkları üzerine pişmanlık duydular ve onlardan bazıları buna bir gerekçe bulmaya çalıştılar ve dediler ki: "Vallahi biz, bunu yapmak istemiyorduk, ama biz Muhammed'in ağzından mabudlarımızı öven bazı sözler duyduktan sonra secdeye gittik." (Mevdudî, 1992: III, 255).

b- Garânîk Hadisesinin Ne Zaman Meydana Geldiği Rivayetindeki Çelişkiler

- 1- Hz. Peygamber Garânîk cümlesini namazda okumuş.
- 2- Rasûlüllah, bu olay esnasında Kureyşliler'in toplandığı yerde bulunuyormuş.
- 3- Allah Rasûlü, içinden bunu arzu ve temenni ederken dilinden dökülüvermiş.
- 4- Hz. Peygamber namaz kılariken uyuklamış ve şeytan bu sözleri peygamberin diline atmış ve Rasûlüllah da bu sözleri söylemiş, müşrikler buna önem verdikleri için bunu ezberlemişler.
- 5- Allah Rasûlü'ne böyle bir şey olduğunu şeytan haber vermiş.
- 6- Hz. Peygamber böyle bir cümle okuduğunu akşama kadar anlayamamış, akşam olunca Cebrâil gelmiş, Rasûlüllaha da Garânîk cümlesi de dahil olmak üzere sûreyi Cebrâil'e okumuş, Cebrâil de: "Ben sana böyle bir âyet indirmedim" deyince Cebrâil İsrâ sûresinin 73. âyetini indirmiş, bunun üzerine Hz. Peygamber çok üzülünce de Allah, peygamberini teselli etmek amacıyla Hac sûresinin 52. âyetini indirmiş.
- 7- Hz. Peygamber yanlışlık ve dalgınlıkla bu cümleleri okumuş ve bunun üzerine müşrikler sevinince de Rasûlüllah: "Hayır, hayır, bu, şeytan tarafından söylendi" demiş.
- 8- Hz. Peygamber bu cümleleri "Ve menâte's-sâlisete'l-uhârâ" âyetinden sonra okumuş.
- 9- Rasûlüllah bu cümleyi "Tilke izen kismetü'n-dîzâ" âyetinden sonra okumuş.
- 10- Hz. Peygamber bu cümleyi okuyup sûreyi tamamlamadan önce işin farkına varınca feryad-ü figana başlamış, Allah peygamberinin kalbini teselli etmek için Necm sûresinin 26. âyetini indirmiş.

Hz. Peygamber okuduğu cümlelerin farkına varmadan sûreyi bitirmiş, bunun üzerine müşrikler sevinçlerinden secdeye kapanmışlar, hatta Rasûlüllah'ı omuzlarına alarak: "Abdümenafogullarının Peygamberi" diyerek Mekke sokaklarında dolaştırmışlar (Dahhâk, 2009: II, 595; Mukâtil b. Süleymân, 2003: II, 387; İbn Sa'd, 1990: I, 160; Taberi, 2010: VIII, 233-235; Mâtürîdî, Te'vîlâtü Ehli's-Sünne, III, 379; Cessâs, 1993: III, 363-364; Zemahşerî, 2009: III, 161; İbnü'l-Arabî, t.y.: III, 303-307; İbnü'l-Cevzî, 2009: V, 322; Kurtubî, 2010: VI, 394, 397; Nüveyrî, 1955: XVI, 233-234; Suyûtî, 2010: IV, 661-663; Kastallânî, 1990: XI, 116; Âlûsî, 2005: VII, 223-230; Ebû Suûd, 2010: VI, 41; Aksekili, 1992: 131-132).

3- Necm Sûresi'nin Muhtevasına Uygun Olmaması

Necm sûresi, Allah'ın yıldızla yeminiyle başlar, Mekke toplumu içerisinde çıkmış ve arkadaşları olan Hz. Peygamber'in doğru yoldan sapmadığını ve azmadığını vurguladıktan sonra onun hevasından konuşmadığı, okuduğu Kur'an'ın, kendisine bildirilen bir vahiy olduğu ve onu Cebrâil'in öğrettiği anlatılır. Daha sonra da Hz. Peygamber'in, vahiy aldığı esnada Cebrâil ile nasıl ve nerede karşılaştığı anlatıldıktan sonra (Necm: 53/1-18) Mekkeli müşriklerce ilah konumuna oturtulan putlardan bahsedilerek şöyle denilmektedir: "وَمِنَّا النَّالِيَةُ الْاُخْرَىٰ اَفْرَانِيَّتُ اللَّاتِ وَالْعُزَّىٰ" (*Lât'a, Uzâ'ya ve diğer üçüncüsü olan Menât'a ne demeli*) (Necm: 53/19-20) Hz. Peygamber bu âyetleri okuduktan sonra şeytanın, Rasûlullah'ın diline تلك الغرانيق العلى وان شفاعتهن لترجي (Bunlar yüce turnalaradır, şefaatleri umulur) cümlesini soktuğu ifade edilmektedir. Putların eleştirildiği cümlelerden sonra onları öven ifadenin kullanılması Kur'an'ın üslubuna uygun bir kullanım şekli değildir. Ayrıca daha sonra gelen âyetlerde de putlar ve putperestlik inancının eleştirildiği şu şekilde belirtilmektedir: *الانثى الكم الذكر وله تلك اذا قسمة ضيرى*

إن هي إلا أسماء سميتنموها أنتم وأبائكم ما أنزل الله بها من سلطان إن يتبعون إلا الظن وما تهوى الأنفس ولقد جاءهم من ربهم الهدى (Erkekler size, dişiler Allah'a ait öyle mi?! Bu ne haksız ne insafsız bir taksim böyle?! Onlar ancak sizin ve atalarınızın (ilah edindiğiniz şeylere) taktığınız isimlerdir. Allah, onlar hakkında hiçbir delil indirmemiştir. Andolsun ki, kendilerine Rableri katından yol gösterici (Peygamber ve Kur'an) geldiği halde o putperestler/müşrikler zanna ve nefislerin arzusuna tabi oluyorlar.) (Necm: 53/21-23).

Necm sûresinin 19-23. âyetlerinde putların tahkir edildiği/itibarsızlaştırıldığı açık bir şekilde ortaya konulmaktadır. Paganist sistemin omurgasını oluşturan temel dinamiklerin/ilahların/putların eleştirilmesi, ana dilleri Arapça olan, cümleler arasındaki insicamı bilecek kadar fesahat ve belâğattan haberdar olan Mekkeli müşriklerin, şeytanın Hz. Peygamber'in diline soktuğu iddia edilen cümlelerin anlam bütünlüğüne uygun olup olmadığını bilmemeleri tuhaf bir durumdur. Dönem itibarıyla Arap dilinin ve inceliklerinin zirve yaptığı bilinen bir gerçek olduğu halde böyle basit bir uyumsuzluğu gözden kaçırmak/iskalamak olacak şey değildir. Çünkü bu insicamı bozan cümleyi birkaç kişinin atlaması mümkün olabilirken, herkesin olumlu anlamda düşünmesi çok zor bir ihtimaldir. Bu hakikat, Garânik hadisesinin uydurma olduğunu gündeme getirmektedir. Putların övüldüğünü ifade eden cümleden sonra gelen âyetlerde: "Erkeklerin kendilerine, dişilerin Allah'a ait olduğunun söylenmesi, bu yapılan taksimin adaletsizce yapıldığının belirtilmesi, ilah olarak kabul edilen putların Allah katında hiçbir otoritelerinin bulunmaması, kendileri ve ataları tarafından onlara/putlara birtakım isimlerin verilmiş olduğunun zikredilmiş olması" eleştirisi, Garânik Olayının Necm sûresi bağlamında uydurma olduğunu gözler önüne sermektedir. Ayrıca hem Kur'an'da putların eleştirisi hem de övülmesi ciddi bir çelişkiyi doğurmaktadır. Böyle bir çelişki, vahyin tartışılır hale getirilmesine zemin hazırlamaktadır. Hatta Mekkeli müşrikler böyle bir olay gerçekleşseydi: "Bu nasıl bir vahiy ki, bir önceki âyette putlar eleştirilirken, bir sonraki âyette ise onlar övülmektedir" diyerek vahyin güvenilirliğine gölge düşürmeye çalışırlardı. Bu sebeple konu hakkındaki anlatılara itibar etmek, güneşi balçıkla sıvamaktır. Bunun dışında sûrenin başında ifade edilen: "Battığı zaman yıldızla andolsun ki, arkadaşınız (Muhammed haktan) sapmadı ve azmadı. O, hevasından konuşmaz. Onun söylediği vahiyden başkası değildir" (Necm: 53/1-4) âyetler de Hz. Peygamber'in böyle bir olayın parçası olamayacağı için bu Garânik hadisenin sonradan kurgulanmış olduğunu belirtmektedir. Tebliğ süreci içerisinde bütün benliğiyle ve yaptıklarıyla putlara karşı olan, her zemin ve ortamda onların faydalarının ve zararlarının olamayacağını yüksek sesle haykıran bir peygamberin onların iyiliğinden bahsetmesi mümkün değildir.

Sonuç

Garânik Kıssası, Hz. Peygamber'in Mekke döneminde Müslümanların ve müşriklerin bulunduğu bir ortamda Necm sûresini okurken putların isimlerinin geçtiği âyetlerden sonra şeytanın müdahalesiyle Kur'an'a ilavelerde bulunduğu iddia edilen ve Necm sûresi (53/19-20), Hac sûresi (22/52) ve İsrâ sûresinin (17/73-75) âyetlerinin tefsirleri yapılırken üzerinde hassasiyetle durulan bir konudur. İslâm'ın temeli, Hz. Peygamber'in tebliğ konusundaki masumiyeti ve vahyin güvenilirliğiyle ilgili olan bu hadiseye, Kur'an perspektifinden uzaklaşarak yaklaşıldığında vahim sonuçlar doğuracağı muhakkaktır. Çünkü Kur'an referans alınarak Rasûlullah'ın gerek yanılma gerekse de şeytanın iğvasıyla vahyi tartışılır hale getirmesi konusunu asıl kaynaktan bağımsız olarak incelemek ve bir kanaate ulaşmak mümkün değildir. O halde Kur'an'ın konuya yaklaşımı, doğru sonuca ulaşmada en önemli unsur olacaktır. Bu sebeple Necm sûresinin: "O, nefis arzusu ile konuşmaz. (Size okuduğu) Kur'an kendisine bildirilen vahiydir" (Necm: 53/3-4) âyetleri, Hz. Peygamber'in gerek yanılma gerek şeytanın vesvesesi gerekse de kendi isteğiyle vahye her hangi bir müdahalede bulunamayacağını göstermektedir. Ayrıca: "Eğer (Peygamber) bize isnat ederek bazı sözler uydurmuş olsaydı, mutlaka onu kudretimizle yakalardık. Sonra da onun şah damarını mutlaka keserdik." (Hâkka: 69/44-46); "Ona ne önünden ne de ardından batıl gelebilir. O, hüküm ve hikmet sahibi, övülmeye lâyık olan Allah tarafından indirilmiştir." (Fussilet: 41/42) âyetleri de Hz. Peygamber'in kesin bir şekilde vahiylerle ilavelerde

bulunamayacağını ortaya koymaktadır. Allah Rasûlü vahiylerle müdahalede bulunamayacağına göre her hangi bir varlık ona bu konuda baskı yapabilir mi? Bu sorunun cevabını Kur'ân şöyle vermektedir: "Azgınlardan sana uyanlar dışında, kullarım üzerinde senin hiçbir hâkimiyetin yoktur." (Hicr: 15/42); "Gerçek şu ki; şeytanın, inanan ve yalnız Rablerine tevekkül eden kimseler üzerinde bir hâkimiyeti yoktur. Şeytanın hâkimiyeti, sadece onu dost edinenler ve Allah'a ortak koşanlar üzerindedir." (Nahl: 16/99-100). Hz. Peygamber, Allah'a inanan, ona uyan, tevekkül eden ve şirk koşmayan biri olduğuna göre şeytanın onun üzerinde her hangi bir otoritesi bulunmamaktadır. O halde şeytanın vahye müdahalesi mümkün değildir.

Necm sûresinde Lât, Uzzâ ve Menât putlarının adlarının zikredilmesi, onların övüldüğü anlamına asla gelmez. Çünkü Kur'ân'da insanları kötülük yapmaya davet eden şeytanın adı da geçmektedir. Hiç kimse şeytanın övüldüğünden ve onun örnek alınmasında bahsedemez. Kaldı ki, putların adının geçtiği ayetlerden sonra: "(Erkekler size, dişiler Allah'a ait öyle mi?! Bu ne haksız ne insafsız bir taksim böyle?! Onlar ancak sizin ve atalarınızın (ilah edindiğiniz şeylere) taktığınız isimlerdir. Allah, onlar hakkında hiçbir delil indirmemiştir. Andolsun ki, kendilerine Rableri katından yol gösterici (Peygamber ve Kur'ân) geldiği halde o putperestler/müşrikler zanna ve nefislerinin arzusuna tabi oluyorlar) (Necm: 53/21-23) ifadeleri müşrik toplumun ilahlarını eleştirmektedir. Putların hem övülmesi hem de eleştirilmesi bir çelişkidir. Arapçayı iyi bilen bir topluluğun bu çelişkiyi gözden kaçırmaması ve putları övüldüğünden dolayı secdeye gitmesi akla ziyan bir durumdur. Garânik Olayını anlatan rivayetler arasındaki çelişkiler, onların muttasıl bir senedle gelmemesi ve olayın ne zaman yaşandığı hususundaki farklılıklar, hadisenin uydurma olduğunu ayan beyan ortaya koymaktadır.

Tebliğ konusunda Hz. Peygamber'in masumiyeti dinin en önemli konusudur. Bu gerçek, Kur'ân ile sabittir. Bu sebeple bu esası zayıflatmaya veya yıkmaya dönük her faaliyet dinin temeline dinamit koymakla eşdeğerdir. Hz. Peygamber'i böyle bir durumla karşı karşıya getirerek şeytanın vahye müdahalesini belirten rivayetleri akıl, vahiy, tarih ve bilim süzgecinden geçirilmeden kitaplarına alan İslâm bilginleri birinci derecede sorumludurlar. Ön kabul ve ön yargılardan kurtulamayarak kendi görüşlerini destekleyen her rivayete dört elle sarılan sözüm ona bilim adamları! sübjektif değerlendirmelerle İslâm'ın temel dinamiklerini sarsmaya çalışmaktadırlar. Akli ve nakli delillerle doğru olmadığı ortaya konulan bir hadiseden hareketle Rasûlüllah'ı itham etmek, Müslümanları töhmet altında bırakmak ve vahiy hakkında şüphe uyandırmak hiçbir ilmi usul ile bağdaşmaz. Halbuki Hz. Peygamber tebliğ süresince Allah ile insanlar arasında araçlar olarak kabul edilen ve şirk düzeninin omurgasını oluşturan putları/tanrıçaları eleştirmiş, onlara tapanların doğru yoldan uzak olduklarını belirtmiş olmasına rağmen, bir an bile olsa onlardan övgüyle bahsetmesi hem onun hayat felsefesiyle hem de savunduğu ulvî değerlerle çelişmektedir. Ayrıca şeytanın, Rasûlüllah'a ve vahye bir defa da olsa müdahalesi gerçekleşseydi, ona ve tebliğ ettiklerine güven kalmazdı. Bu kapıdan bir defa girmeyi başaran şeytan, başka zamanlarda da girebilirdi. O halde hem Yüce Allah her hangi bir varlığın vahye müdahalesine engel olmuş hem de Hz. Peygamber'in tebliğ karşısındaki konumu böyle bir şeyin meydana gelmesine olanak tanımamıştır. Bu sebeple Garânik Kıssası, İslâm'ın temelini sarsmak, Rasûlüllah'ın tebliğ hususundaki masumiyetine gölge düşürmek ve vahyi tartışılır hale getirmek için art niyetli kişiler tarafından kurgulanmıştır/inşâ edilmiştir.

KAYNAKÇA

- Ahmed b. Hanbel (1992). *Müsned*. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Aksekili, Ahmed Hamdi (1992). Hâtemu'l-Enbiyâ Hakkında En Çirkin Bir İsnadın Reddiyesi. *İslâm Araştırmaları Dergisi*, S. 6, ss. 125-141.
- Âlûsî, Ebu'l-Fazl Şihâbüddin Seyyid Mahmud (2005). *Rûhu'l-Meânî fi Tefsîri'l-Kur'ânî'l-Azîmve's-Seb'i'l-Mesânî*. Kahire: Dâru'l-Hadis.
- Begavî, Ebû Muhammed Muhyissünne Hüseyin b. Mes'ûd b. Muhammed (1987). *Meâlimu't-Tenzil*. Beyrut: Dâru'l-Fikir.
- Beyhakî, Ebû Bekir Ahmed b. Hüseyin (1988). *Delâilü'n-Nübüvve*. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye.
- Buhârî, Ebû Abdullah Muhammed b. İsmail (1992). *Sahîhu'l-Buhârî*. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Caetani, Leon (1924). *İslâm Tarihi*. trc., Hüseyin Cahit Yalçın, İstanbul: Tanin Matbaası.
- Cerrahoğlu, İsmail (1981). Garânik Meselesinin İstismarcıları. *AÜİFD*, S. XXIV, ss. 69-91.
- Cerrahoğlu, İsmail (1996). Garânik, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. C.13, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, ss. 361-366.
- Cessâs, Ebû Bekir Ahmed er-Râzî (1993). *Ahkâmü'l-Kur'ân*. Beyrut: Dâru'l-Fikir.
- Dahhâk (2009). *Tefsîru Dahhâk*. Mısır: Dâru's-Selâm.
- Dârimî, Ebû Muhammed Abdullah Abdurrahman (1992). *Sünenü'd-Dârimî*. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Ebû Süüd, Muhammed b. Mustafa (2010). *Tefsîru Ebî Suüd (İrşâdü'l-Akli's-Selîm ilâ Mezâye'l-Kitâbi'l-Kerîm)*, Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye.
- Ebû Şehbe, Muhammed b. Muhammed (2009). *es-Sîratü'n-Nebeviyye fi Davi'l-Kur'ân ve's-Sünne*, Dimeşk: Dâru'l-Kalem.
- Endelüsî, Ebû Hayyân Muhammed b. Yûsuf b. Ali b. Yûsuf b. Hayyân (1983). *Bahru'l-Muhîd*, Kahire: Dâru'l-Fikr.
- Ertuğrul, İsmail Fennî (1928). *İzâle-i Şukûk*. İstanbul: Çizgi Kitabevi.
- Gül, Ali Rıza (2014). Garânik Kıssasının Reddi Üzerinden Kur'ân Savunusu: Ahmed Hamdi Akseki Örneği. *ÇÜİFD*, S. 2, ss. 1-37.
- Hamidullah, Muhammed, *İslâm Peygamberi*. trc. Salih Tuğ, İrfan Yayıncılık ve Ticaret, İstanbul 1993.
- Hatemi, Hüseyin (1989). *Şeytan Rivayetleri*. İstanbul: İşaret Yayınları.
- Heykel, Muhammed Hüseyin (2009). *Hayâtu Muhammed*. Kahire: Dâru'l-Meârif.
- Hizmetli, Sabri (1989). Garânik Meselesi Üzerine. *İslâmi Araştırmalar Dergisi*, S. 2, ss. 40-58.
- Hocaoğlu, Mustafa (2015). *Ahkâm Tefsirlerinin Usûl Açısından Mukayesesi*. Rize: STS Yayınları.

- İbn Âşûr, Muhammed Tâhir (t.y.). *et-Tahrîr ve't-Tenvîr*. Tunus: Dâru Sihnûn.
- İbn Hacer, Ebu'l-Fazl Şihâbüddin Ahmed b. Ali b. Muhammed (t.y.). *Fethu'l-Bârî bi Şerhi Sahîhi'l-Buhârî*. Beyrut: Dâru'l-Marife.
- İbn Hişâm, Ebû Muhammed Abdülmelik b. Hişâm (t.y.). *es-Sîratü'n-Nebeviyye*. Beyrut: Dâru İbn Kesîr.
- İbn İshâk, Muhammed b. Yesâr (1980). *Sîratü İbn İshâk*. thk. Muhammed Hamidullah, Konya: Yayınevi yok.
- İbn Kelbî, Ebu'l-Münzir Hişâm b. Muhammed b. Sâib (2016). *Kitâbü'l-Esnâm*. trc. Beyza Bilgin, Ankara: Ankara Okulu Yayınları.
- İbn Kesîr, Ebu'l-Fidâ (1994). *el-Bidâye ve'n-Nihâye*. Kahire: Dâru'l-Hadis.
- İbn Manzûr, Ebu'l-Fazl Cemalüddin b. Muhammed b. Mukerram (1990). *Lisânü'l-Arab*. Beyrut: Dâru'l-Fikr.
- İbn Sa'd, Muhammed (1990). *et-Tabakâtü'l-Kübrâ*. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye.
- İbn Teymiye, Takiyyuddin (t.y.). *Mecmûu Fetâvâ*. basım yeri ve yayınevi yok.
- İbnü'l-Arabî, Ebû Bekir Muhammed b. Abdullah (t.y.). *Ahkâmü'l-Kur'ân*. Beyrut: Dâru'l-Fikr.
- İbnü'l-Cevzî, Ebu'l-Ferec Cemalüddin Abdurrahman b. Ali b. Muhammed (2009). *Zâdü'l-Mesîr fi İlmi't-Tefsîr*. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye.
- Kâdî İyâz, Ebu'l-Fazl İyâz b. Musa b. İyâz (t.y.). *eş-Şifâ bi Ta'rîfi Hukûki'l-Mustafâ*. Beyrut: Dâru'l-Erkam.
- Kastallânî, Ebu'l-Abbâs Şehâbüddin Ahmed (1990). *İrşâdü's-Sârî li Şerhi Sahîhi'l-Buhârî*. Beyrut: Dâru'l-Fikr.
- Kurtubî, Ebû Abdullah Muhammed b. Abdullah (2010). *el-Câmî li Ahkâmü'l-Kur'ân*. Kahire: Dâru'l-Hadis.
- Mâtürîdî, Ebû Mansûr Muhammed b. Muhammed b. Mahmud (2004). *Te'vîlâtü Ehli's-Sünne*. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle.
- Mevdudî, Seyyid Ebu'l-Alâ (1992). *Tarih Boyunca Tevhid Mücadelesi ve Hz. Peygamber'in Hayatı*. trc., Ahmed Asrar, İstanbul: Pınar Yayınları.
- Mevdudî, Seyyid Ebu'l-Alâ (1991). *Tefhîmü'l-Kur'ân*. trc., Komisyon, İstanbul: İnsan Yayınları.
- Mukâtil b. Süleymân (2003). *Tefsîru Mukâtil b. Süleymân*. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye.
- Müslim, Ebu'l-Huseyin Müslim b. Haccâc (1992). *Sahîhu Müslim*. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Özel, Mustafa (2004). Garânik Risalesi. *DEÜİFD*, S. 19, ss.153-186.
- Râzî, Fahreddin (1999). *Tefsîru'l-Kebîr*. Beyrut: Dâru't-Türâsî'l-Arabiyyi.
- Rushdie, Salman (1989). *The Satanic Verses*. London-New York: The Viking Press.
- Suyûtî, Celâlüddin Abdurrahman b. Ebî Bekir (2010). *ed-Dürü'l-Mensûr fi't-Tefsîr bi'l-Me'sûr*. Lübnan: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye.
- Şimşek, M. Sait (1993). Şeytan Âyetleri'ne Dayanak Teşkil Eden Garânik Rivayetinin Tarihi Değeri. *Bilgi ve Hikmet*, S. 2, ss. 147-161.
- Şimşek, M. Sait (2012). *Hayat Kaynağı Kur'ân Tefsiri*. İstanbul: Beyan Yayınları.
- Taberî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr (2010). *Câmiu'l-Beyân an Te'vîli Âyi'l-Kur'ân*. Kahire: Dâru'l-Hadis.
- Taberî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr, *Târîhu'l-Ümm ve'l-Mülûk*. Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1997.
- Tirmizî, Ebû İsa Muhammed b. İsa b. Sevra (1992). *Sünenü't-Tirmizî*. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Tütün, Sevgi (2012). Yirminci Yüzyıl Müfessirlerinin Garânik Olayına Bakışı. *CÜİFD*, S.1, ss. 587-613.
- Watt, W.M. (1963). *Hazreti Muhammed*. trc. Hayrullah Örs, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Watt, W.M. (1995). *Hazreti Muhammed'in Mekke'si*. trc., Mehmet Akif Ersin, Ankara: Bilgi Vakfı Yayınları.
- Yâkût el-Hamevî (1990). *Mu'cemü'l-Büldân*. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye.
- Yazır, Muhammed Hamdi (1979). *Hak Dini Kur'ân Dili*. İstanbul: Eser Neşriyat ve Dağıtım.
- Zemahşerî, Muhammed b. Ömer b. Muhammed (2009). *Tefsîru'l-Keşşâf an Hakâiki Çavâmizi't-Tenzil ve Uyûni'l-Ekâvîl fi Vücûhi't-Te'vîl*. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye.